

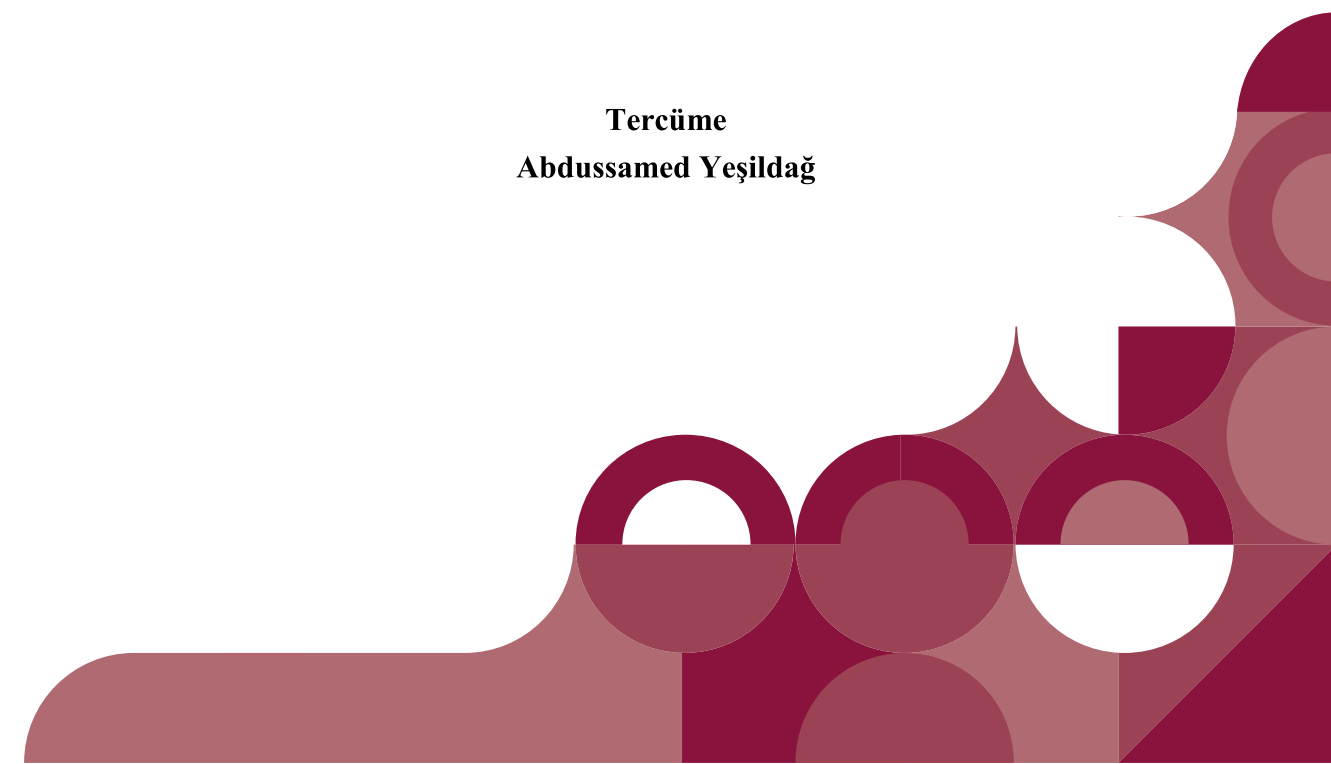

KATARLI KADINLARIN GELİŞİM YOLLARINDAKİ

**KÜLTÜREL VE MODERN UNSURLAR
(1995-2013)**

**Yazar
el-Anûd Ahmed Al Sani**

**Tercüme
Abdussamed Yeşildağ**

KATARLI KADINLARIN GELİŞİM YOLLARINDAKİ

**KÜLTÜREL VE MODERN UNSURLAR
(1995-2013)**

**Yazar
el-Anûd Ahmed Al Sani**

**Tercüme
Abdussamed Yeşildağ**

Katarlı Kadınların Gelişim Yollarındaki Kültürel Ve Modern Unsurlar (1995-2013)

Yayıncı: Katar Kültür Bakanlığı- Yayınlar ve Tercüme Dairesi

Tercüme Bölümü

Türkçe 1. Baskı, 2024

Yazar: el-Anûd Ahmed Al Sani

Arapçadan Tercüme: Prof. Dr. Abdussamed Yeşildağ

Editör: Prof. Dr. Mustafa İsmail Dönmez

Yayın Koordinatörü: Şeyha el-Kuvârî

e-posta : rs@moc.gov.qa

Tel: +974 44022222

Doha /katar

Baskı: er-Râye Matbaası

Sertifika no: 2024/315

ISBN: 9789927135958

Grafik tasarım: Muhammed Rûzîk

مركز الجزيرة للدراسات
ALJAZEERA CENTRE FOR STUDIES

Kitabın Arapça hakları Al Jazeera Centre for Studies'e aittir.

Tüm çeviri hakları saklıdır, yayıncının izni olmadan kitabın tümünün veya herhangi bir kısmının elektronik ortamda depolanması, saklanması veya herhangi bir şekilde çoğaltılması yasaktır.

**KATARLI KADINLARIN GELİŞİM
YOLLARINDAKİ
KÜLTÜREL VE MODERN UNSURLAR
(1995-2013)**

EL-ANÛD AHMED AL SANİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	7
KATAR KADINININ RESMÎ POLİTİKADAKİ KONUMU... 7	
Katar Anayasasının Özü ve Orta Yol İslami Yaklaşım	9
Katar Anayasasında Eşitlik ve Adalet.....	13
Baba Emir Şeyh Hamed Vizyonu: Katar'ı Kadın ve Erkeklerin Ortak Çabasıyla Geliştirmek	15
A. Baba Emir Şeyh Hamed Döneminde Siyasi Açılım.....	16
B. Şeyh Hamed ve Şeyha Moza: Ulusal Projenin ve Kurumsal Yapının Temel Direkleri	18
Kadının Statüsünü Geliştirmeye Yönelik Sivil Süreç.....	20
Devam Eden Reformlar.....	24
İKİNCİ BÖLÜM.....	27
BEŞERÎ KALKINMANIN ARDINDAKİ GÜÇ: KATAR ÜNİVERSİTELERİ	27
Kadınların Eğitimi Katar'ın Kalkınmasının Anahtarıdır	29
Katar'da Bilgi Ekonomisinin İnşası	32
Eğitim Şehri: Şeyha Moza Liderliğinde Kalkınma Hamlesinin Ana Faktörü	38
Texas Tarım ve Mekanik Bilimler Üniversitesi: Bir Fırsat Eşitliği Modeli	39
Katar Kadınının Statüsünün Gelişiminde Karşılaşılan Zorluklar	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	45
KATAR'IN ÖNCÜ KADINLARI.....	45
Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni	48
Dr. İman Mustafavi	51
Meryem bint Abdullah el-Atiyye	54
Dr. Moza Abdullah el-Maliki.....	57
Esma el-Hamâdi	61
Hatice bint Kanna.....	64
Dr. Siham el-Karadavi	69
 SONUÇ.....	 72
EKLER.....	75
ULUSAL PROJE'NİN TEMEL DESTEKÇİLERİ.....	75
KATAR EMİRİ, ŞEYH TEMİM BİN HAMED AL SÂNÎ..	78
Devlet Başkanlığı	78
İdari Tecrübeleri	79
BABA EMİR ŞEYH HAMED AL SÂNÎ.....	81
Devlet Başkanlığı	81
İdari Tecrübeleri	81
Arap Meselelerine Desteği	83
Aldığı Nişanlar	84
ŞEYHA MOZA BİNT NÂSİR EL-MİSNED.....	85
Görev ve Girişimler.....	85
Aldığı Ödüller.....	86
KAYNAKÇA.....	88

ÖNSÖZ

Kadın meselesi uzun zamandır Doğu ile Batı arasında yanlış anlaşılmalara sebebiyet veren konuların başında gelmiş, oldukça hassas olduğu için duygusal boyutta tartışmalara yol açmış ve düzenli olarak anlaşmazlıkları körüklemiştir. Kadın meselesine gösterilen bu özel hassasiyetin kökenleri öncelikle modern Batı tarihine dayanmaktadır. Yirminci yüzyıl, kadının toplumdaki yeri ve statüsü ile ilgili önemli değişikliklere şahit olmuştur. Yirminci yüzyılın başında Batı'daki rolü ikincil düzeyde olan kadın, yüzyılın sonunda bazı Avrupa, Asya ve Güney Amerika ülkelerinde otorite piramidine ulaşmayı başarmıştır. Kadınların bu sosyal ve siyasî yükselişi, Batı ülkelerindeki nüfus sosyolojisinde gözle görülür bir değişimi beraberinde getirdi. Bunun etkisi gittikçe yayılarak başka ülkelerde kadınların statüsünde farklı biçimlerde radikal bir değişime imza attı.

Cinsiyete dayalı rol dağılımındaki bu devrim tüm kıtaları etkilemiş, geleneksel ya da “kabilese” olarak değerlendirilen toplumlar bile bu toplumsal dönüşümden etkilenmiştir. İslam ülkelerinde, kültürel mirasa sadık kalma eğilimi ile yeni modernleşme sürecini destekleme çabası arasındaki uzlaşma kendini etkili bir biçimde göstermiştir. Bu kitapta, söz konusu uzlaşının sağduyulu ve sakin bir şekilde nasıl sağlanabileceğini göreceğiz. Nitekim bu, yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak ve Katar kadınının durumunun gerçekçi bir resmini çizmek gibi bu çalışmamızın hedeflerini temsil etmektedir. Katar kadını, görünenin aksine hem İslami değerlere bağlı kalmış hem de küresel gelişmelere, entelektüel, kültürel ve ekonomik açılımlara ayak uydurmuştur.

Son yıllarda Batı'nın İslam dünyası ile ilişkileri, çeşitli alanlarda olumsuz yansımaları olan gerginliklere sahne olmuştur. İslam dünyası, 11 Eylül hadisesi, Amerika'nın Irak'ı işgali, terörist grupların yükselişi, Arap Baharı bağlamında siyasî geçiş sürecinin tökezlemesi ve İsrail'in Filistin topraklarını işgali nedeniyle Batı'nın gözünde krizlerin eksik olmadığı, huzursuzluğun hüküm sürdüğü bir yer olarak görülmüştür.

Çeşitli felaketlerle boğuşan İslam dünyasının endişe verici bu görüntüsü korkuya davetiye çıkarmaktadır. Batı vatandaşının ötekinin varlığına dair yanlış anlama ve bilgisizliğine bu hususlar da eklendiğinde Batı kamuoyunun muhayyilesinde gelecekte bir “medeniyetler çatışması” heyulasının beslenmesine katkı sağlamıştır. Böylece kimlik sorunu dünyanın bazı yerlerinde egemen hale gelmiş, ırkçı ve aşırı görüşlerini dayatmak için bu gerilimleri istismar eden “popülist gruplar” ortaya çıkmıştır. Avrupa’da yaşanan ekonomik sıkıntılar bu kutuplaşmayı daha da derinleşmiştir. Batı kamuoyunun bir kısmı günah keçisi aramaya devam etmekte ve aradığını İslam’da, göçmenlerde ya da Müslüman kadınlarda bulmaktadır.

Fransa ve Hollanda gibi bazı Avrupa ülkelerinde, Müslüman kadınının statüsü hakkında bu tarz tipik hadisler yaşandı ve kamuoyunu meşgul etti. Mesela Belçika’da 2011 yılında kamuya açık yerlerde kadınlara peçeyi ve yüzlerini tamamen örten her tür kıyafeti yasaklayan bir yasa çıkarıldı ve bu yasayı ihlal eden kadınlar için hapis cezası öngörüldü.¹ Bu eğilim Hollanda’daki sağcı parti çevrelerinde de yaygındı. Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi, Haziran 2010’daki seçim kampanyasını eğitimde, sağlık hizmetlerinde, devlet ve devlet destekli kurumlarda başörtüsünün yasaklanması, genel olarak başörtüsü takmak için vergi getirilmesi, İslam ve toplu göçe karşı durulması ve Hollanda’nın “İslamlaşma” tehlikesine karşı korunması üzerine kurmuştur.² Bu durum, sözünü ettiğimiz eğilimin Hollanda’daki sağcı partiler arasında yaygın olduğunun bir göstergesidir.

Bu durum, Müslüman kadınların imajını alaşağı etmeyi kendine görev bilen bazı Avrupa toplumlarının yaşadığı kimlik krizini ortaya koymaktadır. Pek çok Avrupalı başörtüsünün boyun eğme ve gericiğin sembolü olduğuna ve kadına ailesi tarafından dayatıldığına inanmaktadır. Oysa mesele onların gördüğü gibi değildir. Bir grup

¹“Başörtüsü ve Peçeyi Yasaklayan Ülkeler Hangisi?”, el-Arabi el-Cedid, 9 Temmuz 2016: <https://www.alaraby.co.uk/entertainment/2016/7/9>. Erişim tarihi: 01.01.2017

²“Fleders Hükümet Programı Nedir?”, Hollanda Dünya Radyosu, 16 Haziran 2010: <http://archieff.wereldomroep.nl/arabic/article/119378>.

Fransız entelektüel ve akademisyen, Müslüman kadınların haklarına yönelik saldırıları meşrulaştırmak için ileri sürülen bu temelsiz ve içi boş savların yanlışlığını ortaya koymuştur. Burada Fransa’da laiklik konusunda en önde gelen uzmanlardan biri olan ve laiklik ilkesinin kötüye kullanılmasını eleştiren Jean Baubérot’dan bahsedebiliriz. “Sahte Laiklik” adlı çalışmasında, temelde inanç özgürlüğünü garanti altına alan bu kavramın Batı’da, Müslüman azınlığı damgalamak ve aşağılamak için bir araç olarak kullanıldığını beyan etmiştir.³

Burada, okullarda başörtüsü yasağının üzerinden on yıl geçtikten sonra, bu yasanın bireysel özgürlükler açısından son derece sert ve aşırı olduğu için yürürlükten kaldırılmasını talep eden bir dilekçeye imza atan bir grup (gayrimüslim) öğretmenden de bahsedebiliriz.⁴ Son olarak, aynı bağlamda, bu konuda en kapsamlı kitaplardan birini yazan ve İslamofobi olgusunun nasıl bir tür “sıradan ırkçılık” haline geldiğini ortaya koyan akademisyenlere de değinmek gerekir.

Bu kitabı yazarken temel motivasyonumuz, metodolojik kurallara uygun olarak okuyucuya Katar kadınının dünyasına girme fırsatı verme arzusudur. Kitap, bazı yanlış anlaşılmalara düzeltmek için kamuoyuna özellikle de Batı kamuoyuna yöneliktir. Çünkü Batı kamuoyunun büyük bir kesiminin zihninde Müslüman kadınların kendisine hükmeden bir otoriteye tabi olmaktan başka bir seçeneği yoktur. Yasal olarak daha düşük bir seviyede oldukları için baba, koca ya da erkek kardeşin otoritesine boyun eğmek zorundadır. Maalesef gerçeklikten uzak olan Müslüman kadınlarla ilgili bu kanaat yaygınlaşmaya devam etmektedir. Bu yüzden, bu çalışmanın temel amaçlarından biri, Katar kadınının gerçekçi bir portresini, toplumdaki rolünü, ülkenin siyasi otoritesi liderliğindeki kalkınma sürecindeki konumunu, yasal statüsünü, miras aldığı gelenek ve görenekle modern düşünce tarzı arasındaki uyumu nasıl sağladığını, hiçbir yönünü ve boyutunu ihmal

³ Baubérot, J. La laïcité falsifiée, (La Découverte, Paris, 2014). (Erişim tarihi: 01.01.2017)

⁴ *Nous demandons l’abrogation de la loi dite “sur le voile à l’école”*, Mediapart, 12 Mars 2014. <http://blogs.mediapart.fr/edition/les-invites-demediapart/article/120314/nous-demandons-l-abrogation-de-la-loi-dite-sur-le-voile-l-ecole>

etmeden ortaya koymaktır. Okuyucu, kitapta yer verdiğimiz aktif Katarlı kadınların vakalarını ve deneyimlerini inceleyerek onların haklar ve statü anlamında hiçbir yasal kısıtlamaya maruz kalmadan, devlet kurumlarında yönetici pozisyonuna gelebildiğini görecektir.

Çalışmamızın önemini arttıran bir diğer husus da Katar Devleti ve politikaları bazı Avrupa ülkelerinin medyasında en çok tartışılan konulardan biri olmasına rağmen bu konu ile ilgili Batıda yapılan araştırmalarda belirgin bir eksikliğin söz konusu olmasıdır. Körfez halklarının yaşamının temel boyutlarını ele alan kapsamlı kitap ve akademik tezlerin de nispeten az olduğunu belirtmek gerekir. Elinizdeki bu kitap, bu boşluğu doldurmak için kaleme alındı. Bu klişeleri ortadan kaldırıp birçok bariz farklılığın ayrıştırdığı toplumlar arasında anlayış köprüleri kurmayı başarmayı umuyoruz.

Kitap, Katar kadınının farklı alanlardaki durumunu ele alan üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümde konunun mümkün olduğunca kapsamlı bir portresi çizildi. Katar kadının portresi abartıdan uzak net bilgilerle ortaya kondu. Doğru bilgiye, realiteye ve istatistiklere dayalı bilimsel bir metot takip edildi.

Birinci bölüm, Katar yasalarında kadının statüsüne ve kişiliğinin hukuk açısından nasıl somutlaştığına odaklanmaktadır. 29 Nisan 2003’de yapılan referandumdan sonra kabul edilen Yeni Katar Anayasası’ndaki cinsiyet eşitliği konusu ve siyasi otoritenin kadının statüsünün iyileştirilmesi için gösterdiği çabalar ele alındı. Bu bağlamda 2003 yılında Katar’ın ilk kadın Eğitim Bakanı olarak atanan Şeyha el-Mahmud’dan bahsedildi. Ayrıca Katar kadınının statüsünün güçlendirilmesinin siyasi otorite ve sivil toplum arasındaki katılımcı bir vizyonla gerçekleştiğine değinildi. Burada, bu yaklaşımın İslam hukukunun kaynaklarına ilişkin aydın ve rasyonel bir anlayışla tutarlı olduğu vurgulandı. Katar kadınının statüsünün güçlendirilmesinin içsel doğasının bu yönü bizim için temel noktayı teşkil ediyor. Çünkü bu, güçlendirmenin Batılı bir dikte olduğu tuzağına düşmekten kaçınmayı sağlar. Bu bölüm aynı zamanda Katar Devleti’nde kadınların durumuna ilişkin tarihsel bir genel bakış açısı da sunmaktadır. Çünkü kadınların

statüsünün iyileştirilmesinde ne ölçüde ilerleme kaydedildiğini değerlendirmek ancak Katar kadını konusunun geçmiş yıllarda nasıl ele alındığını yeniden gözden geçirmekle mümkün olabilir.

İkinci bölümde, üniversite kurumunun ve eğitim öğretimin kadının statüsünün güçlendirilmesindeki rolü ele alındı. Bu noktada Katar Üniversitesi ve Katar Eğitim, Bilim ve Kalkınma Vakfı'nın (Qatar Foundation) Katarlı kadınlar arasından elit bir kesimin yetişmesindeki katkısı göz ardı edilemez. Farklı sektörlerden alınan istatistikler ışığında Katar'da kadınların eğitim düzeyindeki ilerleme ortaya kondu. Böylece bu gelişme ve ilerlemenin önemli yönlerini ve Katar'daki kadınların kültürel sermayesinin modernleşme sürecinin ana koşullarından birini nasıl oluşturduğunu irdeleyerek son on yılın bütüncül bir değerlendirmesi yapıldı.

Üçüncü bölümde, diplomasi, akademi, hukuk ve medya gibi farklı alanlarda aktif rol alan, çeşitli kurumlarda yöneticilik yapan ve devletin karar mercilerinde siyasi sorumluluklar üstlenen Katarlı kadınların öncü rolü vurgulandı. Bu bölümde kitabı hazırlayan araştırmacının son yirmi yılda Katar kadınının gelişimine ayak uyduran, ülkenin tüm sektörlerde tanık olduğu ve kadının toplumdaki statüsüne ve sürdürülebilir kalkınmadaki rolüne olumlu yansıyan dönüşümlere tanık olan bu kadınlardan bazılarıyla yaptığı görüşmelere yer verildi.

Katar kadınının durumunun iyileştirilmesine ilişkin vizyonun özelliklerini ve kapsamlılığını tamamlamak için ülkemizde ikamet eden bazı yabancı kadınların da görüşlerine yer vermemiz gerekiyordu. Böylece Katar kadınının statüsündeki iyileşme alanının derinliğini ve kapsamlılığını ölçmek mümkün olabilecekti. Burada okuyucunun dikkatini, kadınlarla bu mülakatları yaparken geleneksel yöntemden kaçındığımıza çekmek isterim. Bu kadınların tanıklıklarına bilimsel, akademik ve profesyonel kariyerlerindeki bazı durakları vurgulayarak, Katar kadınının gelişim evresindeki sabit unsurlara ve dönüşümlere ilişkin görüşleriyle yer verdik.

Bu kitapla, Arap-Müslüman toplumlarının Batı kamuoyu ve yabancı medya tarafından daha iyi anlaşılması için bir yapı taşı koyduğumuzu, uluslararası olayların yol açtığı panik ve kimlik korkusuyla yüzleşmenin en iyi yolu olan bilgi alanını genişlettiğimizi umuyoruz. İnsanoğlu kendisi için meçhul olan ya da kültür ve geleneğinde yerleşik normlarla çatışan şeylere karşı düşmanca bir tavır sergileme eğilimindedir. Bu yüzden sorunlu ve tartışmalı konuları kesin olarak bilmek ve onlar hakkında doğru hükümler vermek istiyorsa, bilgiyi ve gerçeği kaynağından alıp boyutlarını ve arka planını anlamak gerekir. Çünkü bir şey hakkında yargıya varmak onu idrak etmenin bir dalıdır. Bu konuların bilimsel bilgisini oluşturan, onları özellikle kültür ve medeniyet çeşitliliğine ilişkin olduğunda çarpıtma ve ideolojik kılmaktan uzak tutan çerçeve budur. Çünkü kültür ve medeniyet farklılığı söz konusu olduğunda bakış açıları ve görüşler birbiriyle bağdaşmayabilir. Toplumlar birbiri hakkında daha derinlikli bir bilgiye sahip olursa, kendimiz hakkında arzu ettiğimiz ya da kimliğimizden ve kültürümüzden ayrı olarak kendimiz hakkında oluşturulmak istenen imajı değil de gerçekte olduğu gibi anlatılar ve vizyonlar sunarsak dünyanın daha iyi bir yer olacağına inanıyoruz.

O halde Katarlı kadınların ve daha geniş anlamda Körfez kadınların tarihî oluşum sürecini, toplumlarının gelişim sürecine ilişkin vizyonları anlatmaları ve beklentilerini ifade etmesi gereklidir. Bu, paylaşmamız gereken büyük bir sorumluluktur. Burada, kendileriyle yaptığım röportajlarda bakış açılarını paylaşarak bu kitaba katkı sağlayan kadınlara teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu kitabın yayımlanmasında katkısı bulunan, son haliyle gün ışığına çıkması için çaba sarf eden, okuyarak, gözden geçirerek ya da görüşlerini belirterek destek olan herkese, Dr. Mustafa Akil, Dr. Nebil en-Nasırı ve Dr. Muhammed er-Raci'ye çok teşekkür ederim.

Bu kitabın Arap kütüphanesine ve çağdaş dünyamızda kadın çalışmaları kütüphanesine bir katkı olmasını diliyorum. Bu tarz çalışmalar, toplumlar arasında saygı, haysiyet ve dostluk değerlerini güçlendirmek için gereklidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KATAR KADINININ RESMÎ POLİTİKADAKİ KONUMU

Bu bölümde kadının statüsü konusunda Katar'ın izlediği resmi politikaların eksenini ortaya koyuldu ve kadının hem toplumdaki konumu hem de modern devletin inşasındaki rolü ele alındı. Kadının konumu ve üstlendiği roller Katar Anayasası tarafından resmen güvence altına alınmış ve Katar toplumunun bir kazanımı haline gelmiştir. Ayrıca, Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed Al Sâni'nin iktidarı devralmasının ardından ülkenin kalkınmasını sağlamak için uzun vadeli bir strateji ortaya koymasından bu yana geçen yirmi yıl boyunca kadınların koşullarının tanık olduğu gelişme ortaya kondu. 2030 yılına kadar uzanan ve “2030 Katar Ulusal Vizyonu” olarak adlandırılan bu strateji, ekonomik büyümeyi destekleyen icraatları, beşerî ve doğal kaynaklarıyla dengeleyerek ülkenin geleceği için net bir yol haritası sunmaktadır. Bu aydınlık yeni dönemin destekçilerinden biri de Baba Emir'in eşi Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned'in vizyonuydu. Ekselansları, kadınları ülkenin kalkınmasında önemli bir güç haline getirmeye yönelik bu güçlü iradede merkezî bir rol oynamıştır.

Katar Anayasasının Özü ve Orta Yol İslami Yaklaşım

Katar Anayasası, kamu otoritelerinin istikrarlı bir organizasyon içinde olmasına, yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin modern temeller üzerine kurulmasına olanak sağlamıştır. Anayasa'da kadınların statüsünü ayrıntılı bir şekilde ele almadan önce Anayasa'nın yüce gayesini ilham aldığı manevi kaynaklara ve felsefi temellere göz atmak yerinde olacaktır.

Katar, halkı İslam dinine mensup Müslüman bir ülkedir. Anayasa'nın 1. Maddesi, “*Katar, dini İslam olan bağımsız, egemen bir Arap devletidir, yasamanın ana kaynağı şeriattır*” hükmünü içermektedir. Bu gerçek ülkemizden söz ederken göz önünde bulundurulmalı, ülkemizi ziyaret etmek veya orada ikamet etmek isteyenler tarafından dikkate alınmalıdır. Bu gerçek, ilk bakışta değersiz bir şeymiş gibi görülebilir ama aslında birçok şeyi beraberinde

getirir. Başka toplumlarla aynı kültürel sembolleri benimsemeyen bir ülkeye karşı sempati gösterilmese bile anlayışlı olmak gerekir. Bu ilk özet sonuç oldukça önemlidir çünkü toplumsal gerçeklere neo-kolonyal bakışın tuzağına düşmemize engel olur. Esasında toplumların gelişim sürecine saygı duymalı, bazı Batılı kurumların “Batılı değerleri” sert bir şekilde dayatma eğiliminde olduğu gibi, onlara tek tip özgürleşme modeli dayatmamalıyız.

Kadınlar konusuna gelince, kadının prestijini korumaya, erkeklerle eşit fırsat ve olanaklara sahip olmasını sağlamaya, eğitim imkânlarını güvence altına almaya ve başta giyim olmak üzere özgürlüğüne saygı duymaya odaklanılması gerekmektedir. Hiç kimsenin başkalarına nasıl giyinmesi gerektiğini dikte etmeye veya onu ilerlemek için kendisinin uygun gördüğü bir yolu izlemeye zorlama hakkı yoktur. Bu bağlamda dikkatimizi kadınların “özgürleşmesini” bedenlerini “teşhir etmeye” indirgememeye odaklamamız gerekmektedir. Şeyha Moza 2007 yılında Amerikan kurumlarını ve üniversitelerini ziyareti sırasında yaptığı konuşmada bu hususu güçlü bir şekilde vurgulamıştı. Çeşitli forumlarda ve organizasyonlarda yaptığı konuşmalarında kadınların koşullarının iyileştirilmesini her zaman düşünce özgürlüğüne ve insani değerlere saygılı demokratik bir toplumun inşası ile ilişkilendirmiştir. Nitekim hem kadınların hem de erkeklerin durumunu eşit derecede iyileştirecek olan da budur. Her kadının ihtiyaç duyduğu tek şey, yeteneklerine güvenmesi ve ona fırsatlar sunulmasıdır. Böylece kamusal yaşamda rolünü yerine getirmek için seçim yapabilir ve önceliklerini belirleyebilir.⁵

Bu metodolojik önlemi dikkate alırsak, Anayasa’nın kaynaklarına, temel ilkelerinin kaynaklarına ve en başta İslam kaynağına dönmemiz gerekir. Çoğu Arap ve İslam ülkesinde olduğu gibi, İslam dini Katarlıların hayatında merkezi bir konuma sahiptir. İslam, ulusal kimliğin temelidir ve İslam medeniyetinin beşiği olan Arap Yarımadası’nın sosyal dokusunu bir arada tutan bağı temsil

⁵ “Moza Bint Nâsir el-Misned, “Katar Toplumunun Dönüşümü”, el-Cezire Net, 7 Mayıs 2007: goo.gl/LVuwjf, (Erişim tarihi: 02.02.2017)

etmektedir. İslam'ın kapsayıcılığının yanı sıra Katar'da yaşamada egemen olan şeriatın kaynaklarının da iyi anlaşılması gerekir. Bizim İslam anlayışımız, geleneklere saygı ile modernitenin olumlu yönleri arasında bir uyum sağlamaya çalışmaktır. Bu, modern dünyanın gerçekleriyle uyumlu ve devlet kurumlarınca benimsenen bir İslam'dır. Buna "Orta yol İslam" adını verebiliriz.

Bu orta yol algının kaynağı, İslam toplumunu mutedil bir ümmet olarak niteleyen Kur'an-ı Kerim'dir. *"İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, peygamber de size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık."*⁶ Biz Katar'da bu yöneme bağlı kalarak iki aşırı uçtan kaçınıyoruz: aşırılık ve kimliksizlik. İslam düşüncesinin yenilenmesine ilişkin bu reformu gerçekleştirmek söz konusu olunca okura Katar'ın başta dünyasının en saygın âlimlerinden biri olan Dünya Müslüman Alimler Birliği Başkanı Şeyh Yusuf el-Karadavi olmak üzere çok sayıda ılımlı alime ev sahipliği yaptığını hatırlatmak isterim. Telif ettiği yüzden fazla kitapla İslami ilimlere aydınlatıcı fikirleriyle katkı sağlamıştır. Mısır asıllı olan Şeyh Karadavi, 1960'lı yılların başından beri Katar vatandaşı olarak Katar'da ikamet etmektedir. Katar'ın akademik ve entelektüel anlamda ilerlemesine katkıda bulunmuş, modernitenin olumlu yönlerinin İslam hukuk sistemine entegre edilebilmesine imkân tanıyan kavramsal çerçevenin oluşturulmasını sağlamıştır. Onun dinî nasrlara yönelik bu yenilikçi yaklaşımına, yukarıda ılımlı kavramıyla işaret edilen "Orta yol" adı verilmiştir.

Kadın konusunu ılımlı bir şekilde ele alan bu orta yol yaklaşımı, Katar'da farklı dinlere bakışta da görmek mümkündür. Katar Devleti kapalı ve katı bir İslam anlayışı benimsemiş olsaydı diğer dinlerin mensuplarına inançlarını ifade etme hakkını tanımazdı. 21. Yüzyılın ilk on yılının ortalarından itibaren devlet, Anayasa'da güvence altına alınan ve ülkedeki İslam âlimleri tarafından tanınan bir hak olarak, Hristiyan azınlığın ayinlerini güvenli bir şekilde yapmasına olanak tanımak için kiliseler inşa etmeye karar vermiştir. Bu bağlamda hükümet 2002 yılından beri Vatikan ile diplomatik ilişkilerini

⁶ Bakara Suresi, 143. Ayet

sürdürmektedir. Yetkililer bölgedeki ilk kilise olan es-Seyyide el-Verdiyye Kilisesi'nin açılışını, Mart 2008'de yapmıştır. O yıllarda kilise inşası bölge için nadir bir olaydı. Bu proje dahilinde 6 kilise inşası öngörülmüştü. Bu, Katar'ın, dinleri ve medeniyetleri birbirine yakınlaştırma konusundaki öncü rolünü göstermekte ve sevgi ve hoşgörü ülkesi olduğuna dair dünyaya güçlü bir mesaj vermektedir.⁷ Aynı yıl, Uluslararası Doha Dinler Arası Diyalog Merkezi kuruldu. Merkezin amacı, medeniyet çatışmalarının yansımalarını sınırlandırmak, barış içinde bir arada yaşama kültürünü ve öteki olarak görüleni kabul etmeyi güçlendirmek, insanlığı ilgilendiren sorunları çözmek dinî değerleri harekete geçirmek ve diyalogun kapsamını hayatın dinle etkileşen yönlerini de içine alacak şekilde genişletmektir. Merkez, halklar arasındaki dostluğu pekiştirmek için yıllık konferanslar ve sempozyumlar düzenlemektedir.

2001-2010 yılları arasında benimsediğimiz ılımlı İslam yaklaşımını daha da somutlaştıran ve açıkça gösteren bir dizi önlem alındı ve bir takım icraat gerçekleştirildi. Bu bağlamda tüm mezhep temsilcileri davet edilerek ağırlandı. Bu husus, başkalarının inançlarına saygı duymaya davet eden Kur'an-ı Kerim'in "*Dinde zorlama yoktur.*"⁸ mesajıyla da çelişmemektedir. Bu bağlamda Ekselansları Şeyha Moza 2005 yılında Türkiye ve İspanya hükümetlerinin önerisiyle düzenlenen Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı Programı'na aktif olarak katılmıştır. Bu ittifakın fikri arka planında terörizm ile yalnızca askeri seçeneklerle değil siyasi ve kültürel yollarla da mücadele edilmesi düşüncesi vardı. Ocak 2007'de Madrid'de gerçekleştirilen ilk forumun ardından Şeyha Moza program elçisi olarak atanmıştır.

Aralık 2011'de Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned'in girişimiyle Katar, Medeniyetler İttifakı Dördüncü Forumu'na ev sahipliği yapmıştır. Ekselansları Şeyha Moza, dünyanın dört bir yanından önde gelen isimlerin katıldığı toplantıda dinler arası diyalogun hizipçiliğe

⁷ "Beş Yeni Kilise İnşa Çalışmaları Devam Ediyor", er-Raye, 31 Aralık 2008, (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2017): <http://www.raya.com/mob/getpage/f6451603-4dff-4ca1-9c10-122741d17432/42a1366b-4f54-4ab5-900d-6e00a176f26d>

⁸ Bakara Suresi, 256. Ayet.

karşı bir kale haline getirilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Dünyada dinler arası hoşgörü ve medeniyetler arası diyalogu güçlendirmeyi amaçlayan bu eğilimin devam edeceği açıktır. Küresel enerji fiyatlarındaki düşüş nedeniyle petrol ve gaz gelirleri azalmasına rağmen Katar, ülke diplomasisinin ana eksenlerinden biri olmaya devam edecek bu ilgi için on milyonlarca dolar ayırmaya devam etmektedir. Bu ilgi, Ocak 2015'te Fransız Charlie Hebdo dergisinin ofisine düzenlenen ve birçok ülkeyi psikolojik olarak şoka uğratan bombalı saldırının ardından ve Mart 2016'da Brüksel'de, 2017'de İngiltere ve İspanya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde meydana gelen patlamaların ardından gerekli hale gelmiştir.

Katar Anayasasında Eşitlik ve Adalet

Esneklik ile ilke ve değerlere bağlılığı birleştiren anlayıştan hareketle Anayasa'da kadın-erkek eşitliğinin somutlaşması talep edildi. Yeni Anayasa 29 Nisan 2003 tarihinde yapılan referandumda ulusal mutabakatla onaylanmış ve 8 Haziran 2004 tarihinde resmen yürürlüğe girmiştir. Yeni anayasada, kadının statüsünü koruyan ve eşitliği güvence altına alan en az dört madde vardır.

Anayasa'nın 18. maddesinde: *“Katar toplumu; adalet, iyilik, özgürlük, eşitlik ve iyi ahlak temelleri üzerinde kurulmuştur.”* 19. maddesinde: *“Devlet, toplumun temellerini korur; vatandaşlar için güvenlik, istikrar ve fırsat eşitliğini garanti eder.”* 34. maddesinde *“Vatandaşlar kamu hak ve görevlerinde eşittir.”*; 35. Maddesinde *“İnsanlar kanun önünde eşittir. Cinsiyet, ırk, dil veya dininden dolayı aralarında ayrım yapılamaz.”* ifadeleri yer almaktadır.

Anayasa'nın bu maddeleri, toplumsal yaşamı düzenleyen ahlaki ilke ve kurallara atıfta bulunarak her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmayı amaçlayan bir mühimmat gibidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin Anayasa'da merkezi bir konumda olması, ülkemizin genel politikasında bu konuya verdiği önemi vurgulamaktadır. Bir önceki anayasa ile karşılaştırıldığında büyük bir ilerleme kaydedildiği aşikardır. Katar, küçük bir ülke olmasına rağmen insan haklarının

güvence altına alınması konusunda kısa sürede nitelikli başarılar elde etmiştir. Aslında işlerin daha karmaşık olduğuna şüphe yok çünkü saygı gösterilmesi gereken gelenekler var. Ancak, vizyon, hedefler ve yol haritası açık ve nettir. Katar Emiri, Anayasa’da yer alan hükümlere saygı gösterilmesinin ve bu hükümlerin uygulamasının garantörüdür. Bizim için asıl olan uygun tempoda ilerlemektir. Özetle, yukarıda bahsedilen Anayasa maddeleri, kadının statüsünün iyileştirilmesi konusunu kesin bir çözüme kavuşturmuş ve Katar toplumu için büyük bir kazanım ortaya koymuştur.

Tüm bunlarla birlikte, temel bir noktaya dönmek önemli görünüyor. Batılı bazı feminist hareketlerin aksine, kadınların koşullarını iyileştirmenin ve statüsünü güçlendirmenin aile üzerinden olması gerektiğine inanıyoruz. Aile yapısını korumanın toplumun istikrarı için vazgeçilmez bir unsur olarak görüyoruz çünkü aile yapısı tehdit altında olduğu zaman toplumun gelişip kalkınması mümkün değildir. Bu, Şeyha Moza’nın bize düzenli olarak hatırlattığı gerçekçi bir olgudur: *“Kadınların rolünü güçlendirmek istiyorsak, genel anlamda ailenin rolünü de güçlendirmeliyiz. Erkekler ve çocuklar başkalarının haklarını, hukukunu ve sorumluluklarını öğrenmelidir çünkü genel bir toplumsal kültür böyle oluşacaktır. Bu yüzden tek bir unsura odaklanıp diğerlerini ihmal edemeyiz. Dolayısıyla aileden tek bir bütün olarak bahsetmeliyiz.”*⁹

Batı toplumlarında, geleneksel aile yapısı giderek daha tartışmalı hatta kırılğan bir hale gelmekte ve zayıflamaktadır. Bu nedenle toplumsal istikrarı sağlamak ve 2030 hedeflerini gerçekleştirmek için toplumun temel taşı olan aileyi vazgeçilmez bir odak noktası olarak görmemiz belki yanlış anlaşılabilir. Katarlı kadınlar açısından zorluk, çocuklarının eğitimi ile kariyerleri arasında denge kurma noktasındadır. Yetkililer kadınların bu dengeyi kolay bir şekilde kurması hiçbir çabadan kaçınılmıyor ve Katarlı kadınların birçoğunun iki alanda da arzu

⁹ “Şeyha Moza el-Misned: Kral Abdullah, Konsey Ülkeleri İle İşbirliği Yapmak, Körfez Ülkeleri Topluluklarını Geliştirmek Ve Halkın Refahını Artırmak İçin Gayret Ediyor.”, er-Riyad, 24 Mart 2010. <http://www.alriyadh.com/509437>.

ettikleri dengeyi sağladığını gözlemliyoruz. Bu durum, şahsen benim için de geçerli ve bu iki dünya arasında herhangi bir bölünme yaşamadan dengeyi sağlayabildiğim için oldukça mutluyum.

Baba Emir Şeyh Hamed Vizyonu: Katar'ı Kadın ve Erkeklerin Ortak Çabasıyla Geliştirmek

Çalışmamızda Katar kadınının resmi politikadaki yerini, modern devletin inşasındaki rolünü ve sosyal konumunu ortaya koyarken iki temel referans üzerine kurulu olan yasal çerçeveyi çizmemiz gerekir. Bunlardan birincisi, 90'lı yıllarının ortalarından beri kadının statüsünü iyileştirmek için çabalayan devletin üst makamlarının vizyonu; ikincisi ise hukuk alanında kaydedilen gelişmeyi güvence altına alan Katar Anayasası'dır.

Her ne kadar son yirmi yılda Katar kadınının konumu büyük dönüşümlere ve önemli gelişmelere şahit olmuşsa da petrol öncesi çağdaş Katar tarihinde de kadınlar ön planda rol alıyordu. Dönemin ekonomik koşulları, birçok kadına aile hayatında önemli bir sosyal rol üstlenme imkânı tanımıştı. 3-4 ay süren inci avcılığına çıkan erkekler denizden dönene kadar ailevi sorumlulukları kadınlar üstlenmekte ve ekonomik sorumluluklara ortak olmaktaydı. Bu da bazılarının inci avcılığı döneminde kadınlar çok temel sorumlulukları üstlendiği için geleneksel toplum yapısını bir “kadın toplumu” olarak tanımlamasına yol açmıştır. Kadınların üstlendiği bir diğer sosyal rol de sağlık hizmetleri alanındaydı. Dönemin tedavi yöntemleri ilkeldi ve geleneksel tedavi yöntemlerine dayanıyordu, bazı kadınlar bu tedaviyi erkeklerle yürütüyordu.¹⁰

Geçen yüzyılın yetmişli yıllarında, geleneksel ekonomiden (inci avcılığı ve hayvancılık) modern ekonomiye (petrol endüstrisi) hızlı geçişin Katar toplumu üzerinde ekonomi, siyaset ve eğitim gibi alanlarda çok boyutlu etkileri olmuştur. Kadınlar, yeni bir role ve

¹⁰ Hasan Ğanim, Adil, “Birinci Dünya Savaşından Sonra Katar'da Sosyal Ve İktisadi Durumlar”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989, s. 92-94.

eskisinden farklı bir sosyal statüye sahip oldu. Katar toplumunun tanık olduğu büyük sosyal değişimlerin en büyük faydalanıcısı kadınlar oldu.¹¹

Eğitim, kadının iş hayatına atıldığı ilk sahaydı. Pek çok iş alanının olduğu bu dönemde kadınlar öncelikli olarak öğretmenliği ardından okullarda yöneticilik görevini üstlendi.¹² İlk başlarda toplumun yeni geliyor olması ve mevcut toplumsal koşullar nedeniyle sınırlı alanda rol üstlenirlerken daha sonra gelişerek artan birçok alanda adımlar atmışlardır. Eğitimli kadınlar nicelik ve nitelik olarak artmış, iş olanakları da çeşitlenerek artmıştır. Kadınlar, bir yandan toplumun inşasında aktif rol olmak için bir yandan da bazı Körfez ve Arap ülkelerine ayak uydurmak için kadın dernekleri kurmuştur.¹³ Ancak, Katar kadınının statüsündeki asıl büyük atılımda, 1995 yılından beri devlet kurumlarını modernize eden Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni'nin ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned'in önemli rol oynadığını görüyoruz.

A. Baba Emir Şeyh Hamed Döneminde Siyasi Açılım

Ülkemiz 1971 yılında bağımsızlığını kazanarak uzun yıllar süren İngiliz himayesine son verdi. Katar o tarihten itibaren uluslararası toplum tarafından tanındı ve çeşitli uluslararası kuruluşlara üye oldu. 1973'teki ilk petrol krizinin ardından önemli gelişmelere tanık oldu. Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni'nin 27 Haziran 1995'te iktidara gelmesi, Katar için, yeni bir bağımsızlık diyebileceğimiz yepyeni bir dönemin başlangıcı oldu.

Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed, ülkesi için iddialı bir vizyon benimsedi ve ülkenin kalkınmasını sağlamak için uzun vadeli bir strateji benimsedi. 2030 yılına kadar uzanan ve “2030 Katar Ulusal

¹¹ Hasan Ğanim, Adil, “Birinci Dünya Savaşından Sonra Katar'da Sosyal ve İktisadi Durumlar” s. 92-94.

¹² Hasan Ğanim, Adil, “Katarlı Kadın ve Çalışma”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989, s. 233.

¹³ Muhammed ez-Zahiri, Aişe, “Kadın ve Kadın Cemiyet ve Dernekleri”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989, s. 283.

Vizyonu” adı verilen bu vizyon, ekonomik büyümeyi sağlayan icraatlar ile beşerî ve doğal kaynakları dengeleyerek ülkenin geleceği için net bir yol haritası çizmiştir. Bu plan, Ekselansları Baba Emir’in projesini detaylandırıp açıklığa kavuşturması nedeniyle büyük bir öneme sahiptir. Bu plan, gerçekte uygulanmasını kolaylaştırmak için beş yıllık olarak yapılandırılmıştır. Ekselansları Emir’e ve devlet kurumlarına ulaşılması gereken hedefler ve seferber edilmesi gereken araçlar hakkında genel bir bakış açısı sunar. Körfez ülkelerinde (hatta Arap dünyasında) ilk kez bir ülke bu şekilde kapsamlı bir gelecek vizyonu belirliyordu.

Bu stratejik plan ve onun hazırladığı çerçeveler, Katar Devleti’nin gelecekteki başarısının ardındaki sırlardan birini temsil etmektedir. Geri kalmışlık açmazından çıkmakta zorlanan bazı Arap ülkelerinin aksine Katar, çalışmaya, inşa etmeye ve başarmaya teşvik eden hırs, umut ve güçlü bir iradeye sahip gerçekçi bir Emir’e sahipti. Emir, dünya çapında akademik saygınlığa sahip üniversitelerde yetişen uzmanlar ve profesyonel kadrolarla iş birliği yaparak hep birlikte yeni Katar’ı planladı ve inşa etti. İslami kültür mirasımızla ve geleneklerimizle uyumlu olan bu proje, ülkemizin ekonomik, diplomatik, kültürel ve beşerî kalkınma sahasında rol model olmasını sağladı. Ekselansları Baba Emir, ülkedeki tüm insan gücünün, özellikle de kadınların ve gençlerin, bu cesur ve öncü vizyona katılımının ne derece önemli olduğunu farkındaydı. Bu vizyon, “bu toplumdaki kadınların, özellikle ekonomik ve siyasi karar alma süreçlerine katılım olmak üzere yaşamın her alanında etkin bir rol almasını” amaç ediniyordu.¹⁴

90’lı yıllara denk gelen bu tarihi süreçte Katar kadınının koşullarında bu değişiklikleri gerçekleştirmek bir zorunluluk haline gelmişti. Zira soğuk savaşın sona ermesi ve küreselleşme ışığında gelişen dünya çapındaki açılımların oluşturduğu uluslararası

¹⁴ “Katar 2030 Ulusal Vizyonu”, Kalkınma Planlaması Genel Sekreterliği, Temmuz 2008, s. 16, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): http://www.mdps.gov.qa/en/knowledge/HomePagePublications/QNV2030_Arabic_v2.pdf

konjonktür, Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed'in planladığı reform dalgasının önünü açmıştı.

Yeni dönemdeki bu aydın vizyonun destekçilerinden biri de Baba Emir'in saygıdeğer eşi Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned'dir. Kadının ülke kalkınmasında öncü rol oynamasını sağlamak için büyük çaba sarf etmiştir. Ülkede yaşanan dönüşümde, Katar'ı ciddi bir şekilde yakından takip eden herkesçe kabul edildiği gibi, Katar kadınının güçlü varlığı ve misyonunu yerine getirmedeki özverisiyle ülkenin tanık olduğu bu dönüşümde önemli bir rol oynadığını söylersek hiç abartmış olmayız.

B. Şeyh Hamed ve Şeyha Moza: Ulusal Projenin ve Kurumsal Yapının Temel Direkleri

Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed iktidarı devraldığında (27 Haziran 1995), Ekselansları Şeyha Moza da onun yanındaydı ve ulusal projenin oluşturulmasına doğrudan katıldı. Eğitim, sağlık ve kültür dosyalarını o üstlenmişti. O dönemde hükümette görev alan ve Katar'ın bu aşamada elde ettiği yükselişte büyük rol sahibi olan diğer bir kişi de eski Başbakan ve Dışişleri bakanı Şeyh Hamed bin Casim Al Sâni'dir. Bu üç isim Katar'ın istikrarlı, ekonomik açıdan müreffeh, diplomatik açıdan etkin ve insani gelişimi yüksek bir ülke haline gelmesinde büyük katkı sağlamıştır. Baba Emir, bu kurumsal yapının temel taşı oluşturmış, Şeyha Moza ve Şeyh Hamed bin Casim de bu yüce misyonun yerine getirirken ona destek vermiştir. Her biri unutulmaz aktörler olarak ön plana çıkan ve Katar halkının takdirini kazanan bu üç ismin izleri, ülkemiz tarihinde her zaman yerini koruyacaktır.

Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed iktidarı devraldığından beri Ekselansları Şeyha Moza doğrudan ülke işlerinin içinde yer almaktadır. Aralarında 2003 yılından beri Veliaht Prens olan Emir Şeyh Temim bin Hamad'ın da bulunduğu yedi çocuk annesi olan Şeyha Moza, eğitim konusuyla bizzat ilgilenmiştir. Başkent Doha'da devasa bir kampüsü olan "Eğitim Şehri" onun en büyük projelerinden biridir. Fikri temelleri 1995 yılına uzanan projenin 15 yıl boyunca kesintisiz bir şekilde devam

eden çalışmalara rağmen halen tamamlanamamış olması, ne kadar devasa olduğunun anlaşılması için yeterli olacaktır.

Ekselansları şeyha Moza'nın vizyonu, ileri grşllğne dayanmaktadır. Kazançlı çıkan ve ağdaş zorluklarla yzleşebilen modern bir devlet inşa etmenin, toplumun yarısını oluşturan kadın unsuruna dayanmadan başarılamayacağına inanmaktadır. Katar toplumunun insan potansiyelinden en iyi şekilde yararlanmak için eğitim altyapısına cömertçe yatırım yapmak gerektiğinin farkındaydı. Çünkü eğitim, bir ulusun kalkınmasının ilk koşuludur. Ekselansları şeyha Moza tarafından 1995 yılında Baba Emir Ekselansları şeyh Hamed'in desteğiyle başlatılan bu projenin yönetimi için Katar Eğitim, Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı kuruldu ve daha sonra projenin ana yürütücü organı oldu. Günümüzde kısaltması (QF) ile bilinen Katar Vakfı, ülkenin en önemli kurumlarından ve küresel düzeyde en parlak merkezlerden biridir. Vakfın ana amacı, eğitim, araştırma ve toplumda mkemmelik ve yenilikçilik kültürünü glendirenerek ülkede sosyal, beşerî ve ekonomik kalkınmaya liderlik etmektir. Bir açılım yaratarak, sürdürülebilir beşerî, sosyal ve ekonomik yetileri geliştirerek ülke ekonomisini bilgi temelli bir ekonomiye dönüştürmek için vatandaşlara hrs aşılamaktır.¹⁵

Hükümet, 2002 yılından bu yana Katar Vakfı'nın sponsorluğunda devasa bir niversite yerleşkesi inşa etti. Bu yerleşke 1400 hektardan fazla bir alana yayılmaktadır. Amerika ve Avrupa'nın en büyük üniversitelerine en sahipliği yapmaktadır: Weill Cornell Medical College, Carnegie Mellon University ve Texas A&M University gibi. Zamanla bunlara Paris İşletme Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (HEC Paris), Ulusal Sivil Havacılık Okulu (ENAC) gibi başka kurumlar da katıldı. Bu başarıların yanı sıra Katar Vakfı, teknoloji geliştirme projeleri için birincil platform olan Katar Bilim ve Teknoloji Parkı'nı (Qatar Science & Technology Park) geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Ticari kullanıma uygun teknolojiler geliştirmek için gerekli ortamı

¹⁵ "Vizyon... Misyon", *Katar Vakfı*, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): <https://www.qf.org.qa/about-ar/about-ar>

sağlamayı, araştırma, inovasyon ve girişimcilik ruhunu desteklemeyi amaçlamaktadır.

Bir üniversite yerleşkesinde eğitim almanın maliyeti yüksek olsa da Katar, akademik çalışmalarda mükemmelliğin öncüsü olmayı hedeflemektedir. Bu strateji, Katar'ın Körfez ülkelerindeki en iyi öğrencileri bir araya getirmesine ve onların bölgeden ayrılmak zorunda kalmadan akademik eğitim almasına olanak tanıyacaktır.

Ekselansları Şeyha Moza, kalkınmanın ilk aracı olan eğitimi teşvik ederek ve geliştirerek, kadınların statüsünü geliştirme ve iyileştirmede gözle görülür bir ilerleme kat etmiştir. Bu aşamalı devrim, rekor bir süre içerisinde meyvelerini vermeye başlamıştır. Yöneticilerimiz, modernleşme hareketinin, kültür ve medeniyet mirasına hâlâ bağlı olan toplumumuzun gelenekleriyle uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerektiğinin farkındadır. Kabile geleneklerinin kadınların okumak için evden çıkmalarına müsaade etmediği malumdur. Katar Yirminci yüzyılın çoğunu üniversite kurumunun ışığını görmeden geçirmiştir. Bağımsızlıktan sonra bile üniversite eğitimi iptidai düzeyde kalmış, eğitim sistemi 70'li ve 80'li yıllara kadar tam olarak oturmamıştı. Baba Emir Şeyh Hamed ve Şeyha Moza, kadının statüsünün iyileştirilmesinin dinle çelişmediğine dair inancı toplumda artırmayı başardı. Dürüst olmak gerekirse bu gelişme hiç de kolay olmadı. Ancak, zaman, eğitim öğretim, Katarlı ve diğer Arap ülkelerinden akademisyenlerin entelektüel katkıları bu ilerlemeyi pekiştirdi. Bugün bu yeni vizyon, Baba Emir Şeyh Hamed ve Şeyha Moza'nın çabaları sayesinde bir başarı hikayesi haline geldi.

Kadının Statüsünü Geliştirmeye Yönelik Sivil Süreç

Yukarıda bahsettiğimiz vizyonun belki de en belirgin etkilerinden biri 8 Mart 1999'da ortaya çıktı. O gün Katar'da halk oylamasıyla ilk belediye genel seçimleri yapıldı. 18 yaşını dolduran tüm vatandaşlar seçime katıldı. Bu durum, iki nedenden dolayı bölgede tarihi bir emsal teşkil etti. İlk olarak -Kuveyt'in tecrübesini hariç tutarsak- Körfez ülkelerinde daha önce hiç seçim yapılmamıştı. Her ne kadar bu seçim

rekabeti sınırlı olsa da bu hak tarihî bir olaydı ve bölgedeki ülkelerin demokrasi ve çoğulculuğu inşa etmeye yönelik bu küresel harekete katılmaları için kapı araladı. İkincisi, bu hak sadece erkeklerle özgü olmayıp, kadınları da kapsıyordu ve kadınlara sadece oy kullanma hakkı değil aynı zamanda aday olma hakkı da tanıyarak sembolik bir önem kazandı. Seçimde aday olan altı kadından hiçbiri koltuğu kazanamasa da onların adaylığı Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed'in siyasi reform isteğini somutlaştıran ilk adım oldu. Bilgeliği ile kurumsal çalışma kurallarının sağlamlaşmasını ve ülkenin demokratik yönetim mekanizmalarının kurulmasına katılımı sağlamış oldu.

Amerika ve Avrupa medyasına haber konusu olan bu seçim uluslararası alanda büyük ilgiyle karşılandı.¹⁶ Dünyanın dört bir yanından destek ve tebrik mesajları yağdı, ABD Kongresi'nin bazı üyeleri bu girişimi övdü. Seçimlerin Dünya Kadınlar Günü'ne denk gelen 8 Mart'ta yapılmış olması olayın sembolik değerini daha da artırdı. Bu vesileyle dünya basınına demeç veren Şeyha Moza *“Katar'da kadınlara pek çok hak tanıyan İslami referanslı bir medeni kanunun olduğunu”* açıkladı.¹⁷

Burada net bir şekilde kadının yasal haklarının İslam ile çelişmediğine vurgu yapıldığına şahit oluyoruz. Ayrıca Şeyha Moza bu reformların devam etmesini arzuladığını dile getirerek bu seçimlerin, Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed sayesinde gerçekleştiğini vurguladı. Şeyha Moza, daha önce dile getirdiğimiz gibi toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesi için eğitim ve öğretimin temel ölçüt olması gerektiğine vurgu yaptı. 90'lı yılların sonundan bu yana Katar'da kadınların statüsünü iyileştirmek için genel bir politika benimsendi. Bu politika, İslam hukuku kaynaklarına ilişkin aydınlık bir anlayışa, Şeyh Hamed ile Şeyha Moza'nın ülkeyi modernleştirme arzusuna ve Katar kadınının eğitimi kalkınmanın temel kaldıracı kılarak ulusun inşasına katkıda bulunma isteğine dayanmaktadır.

¹⁶ “Premières élections au Qatar”, Le Monde, 10 Mars 1999.

¹⁷ Şeyha Moza'nın Fransız gazeteci Jill Barrow ile Le Mond gazetesinde yaptığı röportaj, bkz: Paris, Gilles, “Le scrutin du 8 Mars est un premier pas vers la démocratie”, Le Monde, 11 Mars 1999.

Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed ve eşi Ekselansları Şeyha Moza, ülkenin ilerlemesini kararlılıkla sürdürdü. Kadının rolünü daha da somutlaştırmak adına, bazı kadınları üst düzey devlet kurumlarına atadılar. 2003 yılında Dr. Şeyha bint Abdullah el-Misned Katar Üniversitesi rektörü olarak atandı. Üniversitenin 1973 yılında kuruluşundan bu yana bu makama getirilen ilk kadındı. Bundan önce 2000-2003 yılları arasında Araştırma ve Toplumsal Kalkınmadan sorumlu rektör yardımcılığı, 1992-1995 yılları arasında Temel Eğitim İlkeleri Bölüm Başkanlığı ve de 1986-1989 ve 1998-2004 yılları arasında Üniversite Senato üyeliği yapmıştı.¹⁸ Aynı dönemde başka bir kadın, Dr. Aişe Yusuf el-Menâ'î, Katar İslami İlimler Fakültesine dekan olarak atandı.¹⁹ Bu adım, kadınlara İslami İlimler ile ilgili bir fakülteyi idare etme sorumluluğunu verme çabasının değerini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu atamalar sayesinde, yirmi ya da otuz yıl önce neredeyse imkânsız olan ülkenin modernleşme serüveninin sadece on yıl içinde ne derece geliştiğini kolaylıkla gözlemleyebiliriz. Bu atamalar bazı bölge ülkelerinde tepkilere neden olurken, bazı siyasetçiler Katar'ın bu yaklaşımından duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

6 Mayıs 2003'te kadın atamaları bakanlık pozisyonuna kadar yükseldi. Şeyha Ahmed el-Mahmud Millî Eğitim Bakanı olarak atandı. Bu adım, körfez ülkeleri tarihinde bir ilkti. Daha önce bir kadın bakan olarak atanmamıştı. Şeyha Ahmed el-Mahmud, altı yıl boyunca bu görevde kaldı ve bu süre zarfında muazzam reformlar gerçekleştirdi. Bu noktada başta Avrupa olmak üzere dünyanın diğer ülkeleriyle karşılaştırma yapabiliriz. Örneğin Fransa'da bir kadının Milli Eğitim

¹⁸ “Prof. Dr. Şeyha bint Abdullah el-Misned: Katar Üniversitesi Beşinci Rektörü”, Katar Üniversitesi, 5 Mayıs 2014, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017): <http://www.qu.edu.qa/ar/offices/president/history.php>.

¹⁹ Dr. Aişe Yusuf el-Menâ'î, bilimsel ve akademik çalışkanlığı ile ön plana çıkmaktadır. Kendisi 2009'dan beri Sağlık Bakanlığı'na bağlı Katar Bilimsel Araştırma Ahlakı heyeti üyesi; 2007'den beri Katar Eğitim, Araştırma ve Toplumsal Kalkınma Vakfı'nda “Arap Körfezi'nde Kadın Tarihi” projesinin danışma kurulu üyesi; 2005'ten beri İslam'ın mezheplerini birbirine yaklaştırma meclisi üyesi ve 2005'ten beri de Arap Birliği Parlamentosunda üyedir. Bkz: “Doha 1. İslam Finans Konferansı”, Beytu'l-Meşvere, 20-21 Ekim 2010, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017): <http://www.ifcdoha.com/ar/CVs/DrAisha.html>.

Bakanı olarak atanması uzun zaman almış ve 2014 yılında gerçekleşmişti. İsveç'te Bosnalı Müslüman Aida Hadzilić ülke tarihinde ilk kez İsveç Başbakanı Stefan Lofven hükümetine atandı ve 2014 yılında Milli Eğitim Bakanı olarak göreve başladı. Şeyha Ahmed el-Mahmud'un atanması, resmi iradenin kadınların devlet kurumlarında aktif rol almasına verdiği desteğin en güçlü göstergelerinden biridir.

Ayrıca Meryem Abdullah el-Cabir kadın savcı olarak atandı. Bu atama Körfez ülkeleri düzeyinde ilkti. Katarlı kadınlar üst düzey diplomatik görevlerde de rol oynadı. Alya Ahmed bin Seyf Al Sâni, Birleşmiş Milletler'in Cenevre'deki Genel Merkezi'nde Katar Devleti Daimî Temsilcisi olarak görev yapan ilk kadın büyükelçi olarak atandı. Daha sonra New York'taki BM Genel Kurulu'nda Katar Devleti Daimî Temsilcisi oldu. Şeyha Hessa bint Halife bin Ahmed Al Sâni, BM Sosyal Kalkınma Komisyonu Özel Raportörü olarak atanan ilk Katarlı ve Körfezli kadın oldu.

2003 yılı ülkemde kadın haklarının geliştirilmesi ve daha geniş anlamda hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi açısından tam bir dönüm noktası oldu. Bu eğilimin en iyi örneği 29 Nisan 2003 tarihinde yapılan referandumla ülkenin yeni anayasasının onaylanmasıdır. Referanduma katılım oranı % 80'e ulaşmıştı ve oldukça yüksekti. Referandumdan büyük bir destek ve mutabakat çıktı. Destekleyenlerin oranı verilen oyların yaklaşık %98'ini oluşturmuştu.

Bu anayasa, Katar'ın kamu haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına alan anayasaya sahip devletler arasına girmesini sağlamıştır. Örneğin, Anayasa'nın 1. maddesinin "*Katar'daki siyasi rejim, demokrasidir*" diye belirtildiğini görüyoruz. İfade ve basın özgürlüğü 47. ve 48. maddeyle, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü 44. ve 45. maddeyle güvence altına alınmıştır. İbadet özgürlüğü ise 50. maddeyle, başkalarının duygularını incitme veya onlara saldırma aracı olmama koşuluyla daimî anayasa tarafından düzenlenmiştir. Bu özgürlük, kamu düzeni ve genel kuralların gereklerine uygun olarak kullanılır.

Bu özgürlüklerin güvence altına alınmasıyla 19 Nisan 1972’de yürürlüğe giren geçici Anayasa’nın yerini alan yeni Anayasa, Katar’ın insan haklarına saygı konusunda uluslararası standartlara sahip olduğunu ortaya koymuş ve bu konudaki tüm şüpheleri ortadan kaldırmıştır.

Kadın meselesine gelince, kalkınma sürecini geliştirmeye yönelik ilginin aynı hızla ilerlediğini göreceğiz.

Demokratikleşme tutkusu yerel bir olgu değildi. Burada Şeyha Moza’nın 27-29 Mayıs 2007’de Doha’nın ev sahipliği yaptığı Arap Dünyası’nda Demokrasi ve Reform İkinci Forumu’nda “Arap Demokrasi Enstitüsü” nün kurulduğunu duyurduğunu hatırlatmak isterim. Baba Emir Şeyh Hamed, Arap dünyasında demokrasiyi geliştirmeyi ve hukukun üstünlüğünü tesis etmeye çalışan bu sivil toplum kuruluşunun çalışmalarına destek olmak için on milyar dolar bağışta bulunmuştur.

Devam Eden Reformlar

Kadının statüsünün kalkınmasını sağlayan reformları incelemek için şu iki önemli olay üzerinde durmamız gerekir. Birincisi, Başbakan Şeyh Abdullah bin Naser Al Sâni liderliğindeki hükümette Hassa el-Cabir Hanım’ın, İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanı olarak atanmasıdır. 2003’te Milli Eğitim Bakanı olan Şeyha Ahmad el-Mahmud ve 2008’de Sağlık Bakanı olan Şeyha Galiye bint Muhammed Al Sâni’nin ardından Katar’da bakanlığa atanan üçüncü kadındır. Emir Şeyh Temim bin Hamed Al Sâni 26 Haziran 2013’de ülke yönetimini ele aldıktan sonra yeni hükümeti kurmuş ve onu bakan olarak atamıştır.

Sembolik olarak iktidarın, Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed’den Veliaht Prens Emir Şeyh Temim’e geçmesi, Baba Emir’in iktidara gelişinin 18. yıl dönümüne denk gelmişti. Ülke liderinin iktidarı gönüllü olarak Veliaht Prens’e devretmesi tarihi bir öneme sahiptir. Bu durum, diğer Körfez ülkeleri için emsal teşkil etmiştir. Bu Baba Emir’in öngörüsünü, cesaretini ve geleceğe ve onun gerektireceği ihtiyaçlara dair vizyonunu kanıtlar nitelikteydi. Emir Şeyh Temim’in

kadın meselesine büyük önem verdiğine dikkat çekmiştik. Vatandaşlar arasında kamu hak ve sorumluluklarında eşitliği garanti eden Katar Anayasası'nın gereklerini yerine getirmek için her tür çabayı göstermektedir.

Böylece, Ekselansları Emir Şeyh Temim, iktidarı devralmasının üzerinden iki yıl geçmeden yeni belediye seçiminin düzenlenmesi çağrısında bulundu. 13 Mayıs 2015 tarihinde, belediye konseyini oluşturmak için düzenlenen 1999'daki ilk serbest seçimlerden bu yana beşinci oturum gerçekleştirildi. Bu oturumda Merkezî Belediye Meclisi'nde yer almak için, aralarında beş kadının da bulunduğu 118 aday yarıştı. Birkaç hafta boyunca, adayların reklam panoları, fotoğrafları ve sloganları Doha sokaklarında yer aldı. Seçmenleri seçim programları, talepleri, fikirleri ve gelecek planları hakkında bilgilendirdi. Bu durum, çeşitli alanlarda kök salan modernitenin canlı bir örneğiydi. Seçim kampanyası, doğrudan iletişimin yanı sıra sosyal medya platformları aracılığıyla da gerçekleşti. Ayrıca adaylar ulusal televizyon kanallarında tartışma programlarına çıktı. O dönemde, yerel meseleleri yönetmek için katılımcı bir demokrasinin başlangıcında olduğumuzu hissettik.

Yasalarımıza göre, belediye seçimleri doğrudan halkın oyuyla seçilen ve Katar Devleti'nin 230'dan fazla bölgesini kapsayan seçim bölgelerini temsil eden 29 üyeden oluşan Merkezî Belediye Meclisi'ni seçmek üzere dört yılda bir yapılır. Bağımsız bir Meclis olup, sorumluluklarını hiçbir müdahaleye maruz kalmadan yerine getirir. Üyeleri, çalışma programını ve bütçesini belirler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tavsiyelerde bulunur. Meclis, üyelerinin üçte ikisinin katılımıyla iki haftada bir Doha'da halka açık olarak toplantılar düzenler.

Belediye seçimlerinin beşinci kez yapıldığı tarihten önce sadece bir kadın Merkez Belediye Meclis'i üyeliği kazanabilmişti. O da 2003 yılında ikinci tur seçimlerinde üyeliği kazanan ve bu tarihi başarısıyla ülke genelinde meşhur olan Şeyha bint Yusuf Hasan el-Cufayri idi. Aslında o, bir körfez ülkesinde Belediye Meclisi'ne seçilen ilk kadındı

ve tarihten bu yana Şeyha el-Cufayri art arda üç dönem seçilerek Belediye Meclisi'ndeki yerini korumuştur. Ayrıca Fatıma el-Kuvari de 2015 yılında Meclis üyeliği kazanmıştı. Gözlemciler bu gelişmeleri Katar'ın kademeli ve sağlam bir şekilde ilerlediği demokrasi yolunda önemli bir adım olarak görmüştü.²⁰

Beşinci seçim döneminde listelere 21.000 seçmen kaydolmuş, kampanya döneminde gerçek bir rekabet ve gözle görülür bir coşku yaşanmıştı. Katılım oranının %70'e varması vatandaşların kamu işlerinin yönetimine ilgisini teyit ediyordu. Bu oran, katılımın %43 olduğu bir önceki seçimlere göre çok daha yüksekti. Merkezî Belediye Meclisi sadece danışma yetkisine sahip olsa da demokratik değerinin yanı sıra barınma, ulaşım, eğitim, sağlık gibi vatandaşların günlük yaşam sorunlarını ele alan kurumsal bir araçtır.

Bu seçimler, kadınların kamu işlerinin yönetimine katılımını gündeme getirmesi açısından Doha coğrafyasının ötesine geçen sembolik bir öneme sahiptir. Belediye Meclisi üyeliğindeki cinsiyet temsilindeki uçurumun aşılması için kota sistemin uygulanmasını talep eden sesler yükselmiş ve bu konu geniş çapta tartışmalara yol açmıştı. Çünkü toplumun bazı muhafazakâr kesimleri bu yeni fikre olumlu bakmıyordu. Ancak, ülkemizdeki kamusal tartışmaların canlılığını dikkate almak önemlidir. Seçimler, çeşitli sosyal meselelerin ele alınmasında kamunun ilgisini uyandırmak için bir fırsattır.

Katar kadınının resmi politikadaki konumuna ve kamu işlerinin yönetimindeki aktif rollerine vurgu yaptığımız bu genel bakışın ardından, Katar Devleti'nde kadınların güçlendirilmesinde ve statülerinin iyileştirilmesinde önemli olan bir unsura daha değinmemiz gerekir. Bununla, milletlerin beşerî kalkınmasının motorunu temsil eden üniversite kurumunu kastediyoruz. Bu alanın, kadınların statüsünün iyileştirilmesinde nasıl önemli bir rol oynadığına cevap arayacağız.

²⁰ “2015, Demokrasi, Seçim ve Körfezde Kadınlar Yılı” el-Kudsü'l-Arabi, 28 Aralık 2015, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2017)

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERÎ KALKINMANIN ARDINDAKİ GÜÇ: KATAR ÜNİVERSİTELERİ

Her toplumda olduğu gibi, Katar’ın gelişmesinde de eğitim sistemi, temel bir role sahipti. En iyi eğitim sistemlerinin en gelişmiş ülkelerde ve dünyanın en zengin ülkelerinde bulunması bir tesadüf değildir. Tarih boyunca eğitim-öğretim, bilgi ve görgü aktarımı tüm devletlerin kalkınma sürecinin temelini oluşturmuştur. Benim ülkem de bu kuralın bir istisnası değildi. Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned’in en çok önem verdiği, ülkenin imkânlarını ve kaynaklarını seferber ettiği konuların başında eğitim gelmektedir. Devletin vizyonu, Katar’ın karşılaştığı zorlukların ancak eğitim sisteminin modernize edilmesiyle aşılacağı yönündeydi. 18 yıl süren bu serüven zorluklarla dolu olsa da nihayetinde somut sonuçlar verdi. Bu bölümde Katar’daki üniversitelerdeki eğitim sorunlarına, kadınların eğitiminin geliştirilmesine ve bu dönemde yapılan çalışmalara odaklanacağız.

Kadınların Eğitimi Katar’ın Kalkınmasının Anahtarıdır

Fransız Devrimi’nin önde gelen kurucularından olan Avukat George Jacques Danton, “*Ekmekten sonra halkın en önemli ihtiyacı eğitimidir*” der. Bu, çağları aşan prensip, eğitime büyük önem veren ve ülkemizin eğitim alanında bir ekol olmasını amaçlayan ülke siyasetinin iradesinin özetidir. Ülkemiz son yirmi yılda eğitim alanında en çok yatırım yapan Arap ülkelerinden biridir. İstatistiklerin de doğruladığı bu durumdan oldukça memnunuz.

Katar’da eğitim alanında gerçekleşen büyük gelişmeyi anlayabilmek için ülkemizdeki eğitim sürecinin tarihine ve bu süreçte ülkenin eğitim alanında katettiği aşamalara bakmamız gerekmektedir. Eğitim, ülkemizin çeşitli bölgelerinde 20. Yy.’ın başından itibaren, bilgi aktarımının geleneksel sahaları olan ilk mekteplerin kurulmasıyla başladı. Bu tarz okullar, İslam dünyasının birçok bölgesinde eski çağlardan bu yana varlığını korumuştur. Bu okullarda, çocuklara okuma-yazma öğretilirken aynı zamanda dini eğitim de veriliyordu. Temelde Kur’an-ı Kerim, hadis, siyer, Arapça grameri ve şiir dersleri

verilen bu okullarda, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar erkek öğrenciler çoğunlukta idi. Ancak, 1930'lu yıllarda, Amine Mahmud el-Cîde isimli bir kadın öğretmen, ülkemizde kız çocuklarının eğitime öncülük ederek tüm Körfez bölgesinde bir ilke imza attı.

Amine, 1913 yılında Doha'da doğdu. Babası kızların Kur'an-ı Kerim öğrenmek için okula gitmesine razı olmayan birisiydi. Fakat babasının bu tutumuna rağmen genç yaşta hafız oldu. 1938 yılında evindeki bir odayı kızların eğitimi için özel bir dersliğe dönüştürdü. Öğrenci sayısı hızla artarak 60'a ulaşınca evinin geniş bir bölümünü okula dönüştürdü. Amine, 1955 yılında amacına ulaştı. Devlet kızlar için ilk resmi okulu açtı ve Amine bu okulun müdürü oldu.²¹ Hayatını Katar toplumunda kızların eğitim almasının önemi konusunda farkındalık yaratmaya adanmış Amine, bu çabalarından dolayı büyük bir saygı kazandı ve 2000 yılında vefat etti. Kadınların statüsünün iyileştirilmesini ve eşitliğe ulaşmalarını engelleyen geleneklere cesurca meydan okuyan biri olarak hafızalara kazındı.

O yıllarda kadınlara eğitim hakkının tanınması fikri pek yaygın değildi ve henüz Katar sosyal geleneğinin bir parçası haline gelmemişti. Bu durumun değişmesi için cesur, anlayışlı ve aydın düşünceye sahip kişilerin ortaya çıkmasını beklemek gerekiyordu. Katar'da kadınların eğitim alma hakkına dair toplumun bakışını değiştirmeye yardımcı olanlardan biri de ilim adamı Şeyh Abdullah bin İbrahim el-Ensari'dir. Şeyh Abdullah 1914 yılında doğdu, 1900'lü yılların büyük bir bölümünde din ve eğitim alanında öne çıkan biriydi. Eğitimin herhangi bir sınırlama olmaksızın her iki cinsiyet için de yaygınlaştırılması çağrısında bulunuyordu. Amine el-Cîde'yi, mücadelesinde desteklemişti. Fıkhi görüşleri, devletin kalkınma ve modernleşme politikasını meşrulaştırmak için dayandığı temellerinden biriydi. Hanbeli mezhebine mensup olmasına rağmen

²¹ Amine Mahmud el-Cîde'nin çalışma ve katkıları için Badriya Bedriye Sultan Mubarek el-Ammari'nin kitabına başvurulabilir. Bkz. Sultan Mubarek el-Ammari, Bedriyye, *Amine Mahmud el-Cide: Katar'da Kız Çocuklarının Eğitiminin ve Kadınların Çalışmasının Öncüsü*, Ulusal Kültür, Sanat ve Miras Konseyi, Doha, 2004.

zaman zaman kendi mezhebine mensup olan din adamlarına karşı çıkarak bazı değişikliklerin zorunluluğunu savundu.

el-Ensari, kız çocuklarının eğitimi konusunda, tüm Katarlı kız çocuklarının zorunlu eğitime tabi tutulmasının gereksiz olduğunu düşünen bazı fıkıhçılara karşı çıktı. Bu konudaki fikhî tartışmalar 1950’den 1960’a kadar gündemde kalmaya devam etti ve sonunda el-Ensari’nin görüşü kabul gördü. Bu fikrî tartışma, bölgedeki diğer ülkelerde de gündeme geldi. Fıkıhçıların ve alimlerin çoğu ilk başta çok tereddüt etmiş ve bu tarz bir gelişmeye karşı çıksa da nihayetinde cinsiyet ayrımı yapılmadan tüm çocukların eğitim görmesi devlet tarafından benimsendi ve toplumun farklı kesimleri tarafından da desteklendi. Bu karar, bağımsızlığını kazanmış ve dini mirasına bağlı kalmaya çalışan modern ülkelerin gelişiminin bir parçası oldu.

İslam medeniyeti tarihinin, Peygamber’in hadislerinin rivayet edilmesinde, fikhî nazariyelerin geliştirilmesinde ve hatta bilimsel keşiflerde kadınların önemli rol oynadığına dair pek çok örnekle dolu olduğunu görüyoruz.

Örneğin Hazret-i Peygamberin eşi, Müminlerin Annesi Hz. Aişe birçok sahabeinin hocasıydı. Herkes onun bilgisine itibar eder, dini konularda ona fetva sorardı. O, İslam medeniyetinde kadın ilim insanı ve öğretmen var olduğunun açık bir örneğidir. Ayrıca tarih boyunca, toplumların gelişimine önemli katkılar sağlayan sayısız kadının varlığı bilinmektedir. İlim hayatına etki eden sekiz bin kadın âlimin hayatını konu alan, kırk ciltten fazla kitap yazan Muhammed Ekrem en-Nadavi’nin araştırmalarını incelediğimizde İslam toplumlarında kadına yönelik olumsuz bakış açısının varlığına dair iddiaların çürütüldüğü bir külliyatla karşılaşmaktayız. Hz. Aişe gibi bir bilim insanının İslam dünyasındaki statüsü, kadınların eğitim hakkına bile sahip olmadığı dünyanın bazı bölgelerinin geri kalmışlığıyla taban tabana zıttır. Saygı ve hürmeti hak eden bu isimlere çok şey borçluyuz.²²

²² Daha fazla bilgi için Birleşik Krallık’ta Oxford Üniversitesi’nde eğitim veren Muhammed Ekrem el-Nedavi’nin çalışmalarına, özellikle de şu çalışmasına bakılabilir: el-Muhaddithat: The Women Scholars in Islam, Interface Publications, Londres, 2013.

Toplumların ilerlemesinde eğitimin önemine dair bu farkındalıktan yola çıkarak ülkemizin kalkınmasında bu stratejik tercihin meyvelerini toplamaya başladık. Katarlı kadınlar Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki en eğitilmiş kadınlar olarak kabul edilmektedir. Birçok kurumun Katar eğitim sistemi ve yüksek öğrenim seviyesi hakkında verdiği raporlar bu durumu doğrulamaktadır.

Katar, yüksek öğretime kayıtlı kadın oranı bakımından dünyada ilk sırada yer almaktadır. Dünya Ekonomik Forumu verilerine göre Katarlı kadınların %70'inden fazlası lisans diplomasına sahiptir.²³

Katarlı kadınların toplam işgücüne oranı %51'e ulaşarak Arap dünyasında kadınların işgücüne katılımının en yüksek oranı olmuştur. 2015 yılında eğitim ve sosyal bilimler alanında çalışan kadınların oranı %21'e ulaşmıştır. Bunların %27'si bilgi ve teknoloji sektöründe, %45'i ise bilimsel alanlarda çalışmaktadır.²⁴ Bu durum, yukarıda bahsettiğim stratejik tercihin ve devletin bu alanda ve Katar kadının eğitimi konusunda sarf ettiği çabaların etkisini vurgulamaktadır. Genel olarak bakıldığında bu veriler, Katar kadınının ülkesinin kalkınmasına katkıda oynadığı rolün önemine dair bir farkındalık bilincinin oluştuğunu göstermektedir.

Katar'da Bilgi Ekonomisinin İnşası

Katar, bu dünyada geniş ağlara sahip olan ülkelerden biridir. Gelecekteki modernizasyon zorluğuyla başa çıkabilmek için ve bilgi ekonomisinde etkili bir oyuncu olarak kalmak için zihinlere yatırım yapmak şarttır. Katar siyasi erki, giderek artan rekabetçi ortamda rekabet edebilmenin, eğitimin bu gelişim eksenini gerekli ve belirleyici kıldığını erken bir dönemde fark etmişti. Ayrıca altyapıya yatırım yapmak Katar'ı küresel bilgi haritasına yerleştirecekse başka stratejik hedefleri de yerine getirmiş olacaktır.

²³ Seyyid, Ahmed, “Katarlı Kadınlar Bölgenin En Eğitilmiş Kadınları Arasında”, er-Raye, 29 Ekim 2015, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017) goo.gl/PN1gCC.

²⁴ Bkz. Bir önceki kaynak.

Aslında, daha önce de belirttiğimiz gibi “2030 Katar Ulusal Vizyonu”, devletin 2030 yılı ufku için sarf ettiği çabaların yol haritasını temsil eder ve hükümet faaliyetlerinin ana alanlarıyla ilgilidir. Ekonomik düzeyde bu hedef oldukça iddialıdır. Siyasi erk, hidrokarbon enerji kaynaklarının sınırsız olmadığına bilincindeydi. Bu yüzden baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni, üçüncü bin yılın başında, ülke ekonomisinin temellerini değiştirmeyi hedefleyen uzun vadeli bir strateji belirledi. Bugün Katar ekonomisi doğalgaz ve petrol ihracatına dayandığı için ülkemiz “Petrol Emirliği” ve “Gaz Emirliği” olarak anılmaktadır. Milli gelirimizin bu kaynaklara bağımlılığı yalnızca ülkemizi ilgilendiren bir durum olmayıp, arada farklılıklar olsa da diğer petrol çıkaran ülkeler için de söz konusu bir durumdur. Gayrisafi yurt içi milli hasıla gibi devletin genel bütçesini etkileyen göstergeler, petrol ve gaz sektörlerine bağımlıdır. Dolayısıyla bahsettiğim stratejik yönelim işte bu ekonomik yaklaşımı değiştirmekti. Devlet, ülkenin kaynaklarını ve gelir kaynaklarını çeşitlendirmek için bir program hazırladı. Bu ekonomik programın ardında dikkate alınması gereken tarihî bir gerçeklik yatmaktadır.

Aslında 1970’li yıllar iki petrol patlaması ve petrol fiyatlarındaki ciddi artışla finansal bir bolluğa tanık oldu. Ancak, 1980’li yılların ortasında petrol fiyatlarında keskin bir düşüş yaşanınca bu yıllar birçok Katarlı zor geçirmişti. Bu dönemde Katar dahil birçok Körfez ülkesi, yüksek petrol fiyatlarına dayalı büyük ölçekli projeler üzerinde çalışmaya başladı. Petrol piyasasının gerilemesi, Körfez İş Birliği Konseyi ülkelerinin bütçesinin düşmesine neden oldu. O dönemde yaşananlar büyük ölçüde unutulsa da ülkenin mali ve ekonomik istikrarını ciddi şekilde sarsan devasa bütçe açıklarıyla karşı karşıya kalan liderler üzerinde derin bir iz bıraktı. Günümüzde durum değişmişse de ülkemiz yeterli mali rezervlere sahip olsa da, bugün aşağı yukarı o koşullara benzer bir durumun içindeyiz.

2014 yılının ortasından itibaren petrolün varil fiyatının üçte bir seviyesine kadar düşmesi birçok hükümetin bütçesine ağır bir yük getirdi. Bu sarsıcı düşüş nedeniyle Katar’ın 2015 yılı bütçesi 16 yıl

sonra ilk kez açık verdi. 1980'lerden ve onun getirdiği felaketten çok uzakta olsak da piyasadaki durgunluk ve sürekli fiyat düşüşü endişeye neden oldu ve buna bağlı olarak bazı projeleri aksattı. Hükümet, petrol ve doğal gaz kaynaklarına bağımlılıktan kurtulmak için ekonomiyi çeşitlendirecek büyük bir proje başlattı.

Ortaya konan nihai hedef gerçekten çok büyüktü. 2030 yılına kadar ülkemizin zenginliğinin yarısından fazlasının petrol ve gaz gelirleri dışındaki kaynaklardan gelmesi planlanıyordu. Devlet, bunu başarabilmek için üç esas ortaya koydu. Bunlardan birincisi, değişen dünyada herkesle rekabet edebilecek açık bir ekonomi sunarak ulusal ve yabancı yatırımcılar için teşvik edici bir ortam sağlamak. İkincisi, rezerv ve üretim arasında denge kurarak enerji kaynaklarının daha verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak, bu yolla ileri teknolojilerin inovasyonunu sağlamak ve insan kaynağının ekonomiye katılımını artırmak. Üçüncüsü, devletin hidrokarbon endüstrilerinden elde edilen rekabet avantajına sahip endüstrileri ve hizmetleri genişletmeyi, Katar'daki ekonomik faaliyetleri geliştirmeyi ve bunlar için gerekli teknik ve beşerî yetenekleri geliştirmeyi kapsayan altyapısını meydana getirmek için tüm yeteneklerini kullandığı ekonomik çeşitliliği sağlamaktı.²⁵ Siyasi iktidar, bu bileşenin öneminin farkındadır. Ülkem, araştırma ve geliştirmeyi, yenilikçiliği, girişimcilikte mükemmelliği, ekonomiyi ve toplumu ileriye taşımayı amaçlayan yüksek kaliteli eğitime dayanan bir bilgi ekonomisi inşa etme yolunda ilerlemektedir.

Hiç şüphesiz bilgi ekonomisine yönelik bilimsel ve pratik dönüşüm, Katar'ı çeşitli bilimsel alanlarda keşif yapabilen, ar-ge ile sanayi arasındaki etkileşim için uygun bir ortam yaratabilen ve patentlere ev sahipliği yapabilen gelişmiş bir ülke seviyesine getirecektir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, Katar Eğitim, Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı, ülkeyi gerçek bir bölgesel merkez haline getirmek için öncü olmaktadır. “Katar Bilim ve Teknoloji Parkı” gibi

²⁵ “2030 Katar Ulusal Vizyonu”, Kalkınma Planlaması Genel Sekreterliği, Temmuz 2008, s. 22, 23, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): http://www.mdps.gov.qa/en/knowledge/HomePagePublications/QNV2030_Arabic_v2.pdf

inovatif araştırmalar için tesisler oluşturmaktadır. “Katar Ulusal Araştırma Fonu’nu” da burada ayrıca zikretmek gerekir çünkü bu kurum, yenilikçi ve iddialı araştırma programlarını finanse etmeye yardımcı olan bir araştırma ve inovasyon kurumudur. Ancak bu noktada esas vurgu yapılması gereken husus, bilgi tabanlı ekonomi için rehber ve itici g olan Eğitim şehri’dir. Ülkemiz, ileriye dönük nitelikteki bu devasa niversite yerleşkesinde, gelişmekte olan ya da gelişmiş bir ülkede ekonomik istikrar ve sosyal kalkınmasın temelini oluşturan niversite eğitimi çıktılarında bölgede lider olmak istediği için başta Amerika olmak üzere Batı’nın önde gelen üniversitelerinden akademik olarak faydalanmaya karar vermiştir.

Tabi ki bu noktada, girişimciliği geliştirmek ve genç nesil kadın ve erkeklerin ekonomik kalkınma sürecine katılımını sağlamak için alışan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinin en büyük çok amaçlı iş merkezlerinden biri olan “Qatar Business Incubation Center”ın çabalarına dikkat çekmek gerekiyor. Bu kurum, genç kadın ve erkeklerin ekonomik kalkınma sürecine katılmasını sağlamak, onlara yaratıcılık ve inovasyon için uygun bir ortam oluşturmak, kaynaklara dayalı bir ekonomiden bilgi temelli bir ekonomiye geçişi hızlandırmak için çaba sarf etmektedir. Bugün bu kurumun st yönetiminin başında bir Katarlı kadın var: Qatar Business Incubation CEO’su Aisha el-Mudaha. Girişimcilik ve inovasyonun yanı sıra, kadınların iş gücüne katılımını geliştirmek için elinden geleni yapıyor. el-Mudaha’nın yönettiği bu kuruluş, çoğu endüstri alanında 50’den fazla şirkete destek oldu ve 2016 yılında girişimciliğe adım atan şirketler dahil pek çok başarıya imza attı.²⁶

Kadınların iş sektöründe ilerleme kaydetmesi modern Katar’ın yükselişinde büyük etkiye sahip oldu. Katar Ticaret ve Sanayi Odası’nın açıkladığı son istatistiklere göre, işletme sahibi olan veya bir işletmeye katkıda bulunan kadın girişimcilerin işlettiği 2000’den fazla işletme bulunuyor. Oda’nın daha önce yaptığı araştırmaların sonucuna

²⁶ “Katar, Bilgi Ekonomisine Geçiyor”, el-vatan, 27 Eylül 2017, (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2017): <http://www.al-watan.com/news-details/id/98332>

göre Katar'daki kadın girişimcilerin ekonomik faaliyetlere katkısı yaklaşık %15 arttı ve kadınların yatırım oranı da %50'ye ulaştı.²⁷ Bu veriler, kadınların finans ve iş dünyasında güçlü bir varlık gösterdiğini doğrulamaktadır. Ülkem, kadınların çalışma ve yatırım alanlarına girmesini teşvik etmek için her türlü çabayı göstermektedir. Katar Ticaret ve Sanayi Odası, Katarlı kadınların ekonomik faaliyetlerdeki rolünü artırmak, kadınları çeşitli yatırım projelerine etkili bir şekilde katılmaya teşvik etmek amacıyla kurulan Katarlı İş Kadınları Forumu'na merkezlik yapmaktadır. İş geliştirme konusunda ortak bir diyalog oluşturmak için tartışma platformları düzenlemekte ve böylece Katarlı kadınlar ve Katar toplumu için ciddi kazanımlar sağlamaktadır.

Katar'ın ekonomik çeşitliliği sağlama çabaları ile ilgili bu konuyu noktalamadan önce, devletin spor ve spor endüstrisine gösterdiği ilgiden de bahsetmek gerek. Ülkem, her yıl düzenlenen birçok bölgesel ve uluslararası spor müsabakaları için bir buluşma noktasıdır. Spora olan bu ilgi, Şeyh Hamed'in iktidara geldikten sonra benimsediği ve daha sonra "Spor diplomasisi" olarak anılacak olan yeni bir projedir. Bu projenin üç hedefi vardı. Birincisi, spor kitleleri harekete geçirdiği için ve ülkeyi küresel haritaya yerleştirdiği için ülke tanıtımına katkı sağlayacaktır. İkincisi, pek çok ilişkili sektöre de fayda sağlayacak ve ekonomik faaliyetleri canlandıracaktır. Bu sadece stadyumlar inşa etmek değil, aynı zamanda oteller, yeni şehirler, havaalanları, yeni ulaşım ağlarının inşası gibi birçok gelişimi de tetikleyecektir.

Bu kapsamda her yıl şubat ayının ikinci salı günü resmi olarak "Ulusal Spor Günü" ilan edildi. Sporla ilgili sektörlerle olan bu ilgi sayesinde, spor sektörünün değişen ekonomik modellere katkı sağlayabileceği fark edildi. Bu başarı, Katar'ın 2022'de FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmak üzere seçilmesiyle aynı zamana denk geldi. Hükümet, yaklaşık maliyeti 200 milyar doları bulan bir yatırım projesi başlattı.

²⁷ "Katarlı Kadının Azmi, Resmi Görevin Ötesine Geçti", gazetesujin, 18 Ocak 2017, (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2017): goo.gl/Cqwe4r

Katar ekonomisi, inşa edilen bu muazzam altyapılar sayesinde bugün daha da ileriye gidiyor. Sanılanın aksine, yapılan bu yatırımlar dönemsel değil, çünkü Katar, dünya sporları için bulunmaz bir fırsatlar ülkesi olarak yerini çoktan aldı. 2022 FIFA Dünya Kupası'ndan önce, Aralık 2006'da 15. Asya Oyunları'na ev sahipliği yaptık. Bu oyunlar, tüm gözlemcilerin görüşüne göre oldukça başarılıydı. Buna büyük bir zafer diyebiliriz. Çünkü bu organizasyon, FIFA Dünya Kupası ve Olimpiyat Oyunları'ndan sonra dünya çapında yapılan üçüncü en büyük spor organizasyonudur. Ocak 2015'te Hentbol Dünya Kupası'nı başarıyla düzenledik ve 2019'da 17. Atletizm Şampiyonası'nı da düzenleyeceğiz. Doha, daha önce Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapan İspanya'nın Barselona şehri ve ABD'de atletizmin merkezi olan Eugene gibi diğer güçlü adaylar arasından seçildi. Her yıl bölgesel düzeyde spor etkinlikleri düzenleyerek, tenis, futbol, Grand Prix bisiklet yarışları, binicilik ve diğer sporları kapsayan onlarca etkinlik organize ediyoruz. Kararlılığımız, özverili çalışmamız, politikalarımızın güvenilirliği ve karar alma mekanizmamızın dinamizmi sayesinde de daha da ilerlemeye kararlıyız. İnanıyoruz ki bu girişim ve çabayla, ülkemiz ekonomisinin çeşitli alan ve sektörlerde gelişmesine ve büyümesine mutlaka katkı sağlayacak, uluslararası düzeyde daha fazla spor etkinliği gerçekleştireceğiz.

Nitelikli bir atılım yaratma konusunda biraz geç kalmış olsak da turizmin ekonomik çeşitlilik alanındaki öneminden de bahsedelim. Şöyle de söylenebilir: Ülkemizi bir turizm destinasyonu yapmayı hedeflemiyoruz ama Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed ile başlayan yeni dönem ve Katar'ın tüm kıtalarda oluşan marka ve imajı, bir turizm endüstrisi kurma fikrini doğurdu. Açıkçası ilk sonuçlar cesaret verici görünüyor. Yılın çoğu günü ılıman bir iklime ve yüksek kaliteli bir otel altyapımızı olduğu için büyük bir potansiyele sahibiz. Ülkenin dünya çapındaki iyi şöhretine gelince bu şöhret, çatışma bölgelerindeki anlaşmazlıkları çözmek için barış ve arabuluculuk çabalarımızın yanı sıra iletişim ara yüzleriyle de ilişkilendiriliyor. Çeşitli yeteneklerimizi ortaya koymamızı sağlayan Paris Saint-Germain Futbol Kulübü bu

iletişim kanallarından biri örneğin. Aynı zamanda Katar’a tarihi bir avantaj sağlayan geleneklerimizi ve kùltürümüzü de öne çıkarıyoruz.

Eğitim şehri: şeyha Moza Liderliğinde Kalkınma Hamlesinin Ana Faktörü

Katar’da yükseköğretim 1973 yılında Eğitim Fakùltesi’nin kurulmasıyla başladı. Ardından 8 Haziran 1977’de 1977 tarih ve 2 sayılı Kanun uyarınca Katar Üniversitesi’nin kurulması kararlaştırıldı. Üniversitede 1995 yılına kadar Eğitim Fakùltesi, Fen-Edebiyat Fakùltesi, İslami İlimler Fakùltesi, Mühendislik Fakùltesi, Hukuk Fakùltesi ve İktisadi ve İdari İlimler Fakùltesi olmak üzere altı fakùlte vardı. 1995 yılında Ekselansları şeyha Moza, ÷lkedeki akademik programları modernize etmek için bir proje başlattı. Doha’da en prestijli Amerikan Üniversitelerinin kampüsleri kuruldu. Eřsiz bir eğitim platformu oluşturmak ve geleceğe dönük bir akademik dinamizm yaratmak için birkaç yıl boyunca milyarlarca dolar yatırım yapıldı. Bu üniversite kampüsünün açıklanan hedefi, Katar içinden (vatandaşlar veya ikamet eden yabancılar) ya da yurt dışından seçkin bir grup yetiştirmektir. Bu kampüsteki fakùlte ve birimlerin bölümlerinde karma bir sistem benimseniyor, eğitim çoğunlukla İngilizce veriliyordu. Amaç, bilimsel araştırma ruhu aşılanmış ve olağanüstü bilimsel yeteneklere sahip öğrencilerle, ÷lkemizin küresel inovasyon ve araştırma sahnesinde yer almasıydı. Kuşkusuz, yüksek kaliteli eğitim kurumlarına erişimleri, öğrencileri yenilik yapmaya teşvik etmektedir.

Bu arada, ABD’deki üniversitelerin neredeyse tamamının seçkin bir akademik itibara sahip olduğunu ve akademik dünyanın merkezi olmaya devam ettiğini belirtmek gerekir. Bu durum, şangay Üniversitesi tarafından 2003 yılında başlatılan ve bu konuda referans bir otorite haline gelen “Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması (Academic Ranking of World Universities)” adlı yıllık raporda da açıkça gör÷lmektedir. Son yıllarda, ÷lkemin, Amerikalı olmayan kurumlara da açıldığını belirtmek isterim. Bu kurumlardan biri, ekonomi ve yönetim alanında uzmanlaşmış Paris İşletme Yüksek Okulu

(HEC Paris)'dir. Diğeri ise, kültürel mirasın korunması ve arkeoloji konusunda uzmanlığıyla bilinen Londra Üniversitesi (UCL Qatar)'dir. Her iki kurumun da Doha'da kampüsü bulunmaktadır. Paris İşletme Yüksek Okulu, oynadığı önemli rol sayesinde Katar Eğitim ve Araştırma Vakfı'nın ilk üyesi olmuştur. Fransız üniversite sisteminin kalitesi, ülkemde giderek daha fazla dikkat çekmektedir. Bu yüzden iki büyük Fransız okulu Saint-Cyr Askeri Akademisi ve Ulusal Yargıçlar Okulu'nun (ENM) şubesinin açılması düşünülmektedir.

Texas Tarım ve Mekanik Bilimler Üniversitesi: Bir Fırsat Eşitliği Modeli

Texas Tarım ve Mekanik Bilimler Üniversitesi (Texas A&M), Katar'da 2003 yılında kuruldu. ABD'nin en köklü ve Texas'ın en prestijlilerinden olan üniversite, Katar Eğitim Şehri'ne 125 yıllık eğitim deneyimini aktaracağı muhakkaktır. Amerika'da çeşitli mesleki alanları kapsayan 150'den fazla dalda öğrenim gören öğrenci sayısı açısından altıncı sırada yer alan bu üniversitenin, dünyanın birçok ülkesinde kampüsleri vardır.

Texas Tarım ve Mekanik Bilimler Üniversitesi'nde, petrol, kimya, elektrik ve makine mühendisliği alanlarında lisans eğitimi verilmektedir. Öğrenciler Texas ana kampüste verilen eğitimin aynısını almakta olup eğitim dili İngilizcedir. Mühendislik programı, matematik ve sosyal bilimler alanında dersler de içeren karma bir eğitim yürütülmektedir. Orta Doğu'nun en iyi ve en prestijli mühendislik üniversitesi olmak amacıyla çalışmalarına devam eden Texas A&M Doha, bu hedefe ulaşmak için, doktora programlarını geliştirmeyi ve müfredatını çeşitlendirmeyi planlamaktadır. Times Dergisi'nin dünyanın en iyi 100 üniversitesini sıraladığı The Times Higher Education (THE) sıralamasında Doha'daki Texas Tarım ve Mekanik Bilimler Üniversitesi A&M, dünya üniversiteleri arasında üst sıralarda yer almaktadır.

Katar'da kız öğrenci sayısının nasıl artan bir ivme kazandığını göstermek için bu üniversiteden başlayacağız. Üniversitenin kurulduğu

2004 yılının ilk döneminde, kız öğrencilerin oranı %42 erkek öğrencilerin oranı ise %58 idi. Bundan yaklaşık on yıl sonra, öğrenci sayısı beş kat arttı ve Eylül 2014'te kız öğrenci sayısı 183'e ulaştı ve çeşitli mesleki uzmanlık alanlarına olan talep arttı. Üniversitedeki kız öğrenci sayısındaki bu önemli artış, bizi kızların üniversite ve akademik ortamın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği sonucuna ulaştırmaktadır. Bu husus, başlı başına bir devrim ve tarihî bir olaydır. Bu nesil, ülke tarihinde kadınların başarılı eğitim programlarından geniş ölçekte yararlandığı ilk nesildir. Batı'da toplumsal değişimden kaynaklanan niteliksel bir sıçramayı veya sessiz bir devrimi hayal etmek mümkün mü bilmiyorum.

Modernleşmenin tezahürlerine, özündeki bilimsel ruha, öz farkındalığımızı arttıran gerçek bilgiye kimliğimizden ve mirasımızdan kopmadan, uyum sağlamalıyız. Bu, daha önce de belirttiğim gibi, günümüzde ülkemizin karşı karşıya olduğu en büyük zorluktur. Ancak, bu gelişimin sessiz ve istikrarlı bir şekilde gerçekleşmesi beni memnun ediyor. Toplumların gelişmesi kaçınılmaz bir zorunluluk haline geldi ve öylece geçmişe bağlı kalamayız. Önemli olan, insanımızın azimli olması, aynı zamanda kimliğine ve kültürel bağlarına sadık kalmasıdır.

Göze çarpan diğer bir husus ise sonraki senelerde kız öğrenci oranının neredeyse aynı kalmasıdır. Bu oran 2004 yılında toplam öğrenci sayısının %42'si iken, 2006 yılında %38'e düşmüş ve sonraki yıllarda 2013 yılına kadar sabit kalmıştı. 2014 yılında hafif bir artış gözlenmiş, kız öğrencilerin oranı % 40'a yükselmiştir. Bu oranlar incelendiğinde üniversitedeki kız öğrenci oranının hiçbir zaman toplam öğrenci sayısının üçte birinin altına düşmediği görülmektedir.

Bugün, özellikle Texas Tarım ve Mekanik Bilimler A&M Üniversitesi'nin genellikle erkek öğrencilerin tercih ettiği bir akademik kurum olarak bilinmesi göz önüne alındığında, kız öğrencilerin oranının yarı yarıya olması olumlu ve umut vadeden bir işarettir. Özellikle makine, petrol, endüstri ve elektrik mühendisliği bölümlerinde erkek öğrenci sayısı genellikle kız öğrencilerden fazladır ve bu istatistikler göz önüne alındığında bu çıkarımlara ulaşılabilir.

Katar'daki Texas Tarım ve Mekanik Bilimler A&M Üniversitesi modeli, cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması için çaba sarfetmektedir. Yetenek ve beceri açısından kadın ve erkek arasında belirgin bir fark olmayıp herhangi bir işte başarılı olma konusunda eşit yeteneklere sahiptirler. Bir diğer önemli nokta da şudur ki, küresel ekonomi ve iş dünyasındaki hızlı değişimler, Katar'ın akademik olarak donanımlı ve yukarıda belirtilen uzmanlıklarda kendini geliştirmiş gençlere olan ihtiyacını artırmıştır. İleri düzey kurslar, seçkinliğe elverişli bu iklim, kadın erkek eşitliği ve fırsat eşitliği sağlama iradesi sürekli olarak akademik programların kalitesini yükseltmek için yapılan büyük yatırımlar, ülkemize yeni milenyumla yüzleşmek için gereken tüm imkanları sağlamaktadır.

Katar Kadınının Statüsünün Gelişiminde Karşılaşılan Zorluklar

Katar'da kadınların varlığındaki bu gelişme, birtakım sorular sorulmasını zorunlu kılmakta, en azından tartışma için bir teşvik oluşturmaktadır. Kadının statüsündeki yapılan iyileştirmeler takip edilmezse şu ana kadar kaydedilen ilerlemeler düşüşe geçebilir ve bu bir paradokstur. Burada iki temel sorunun dikkate alınması gerekiyor: cinsiyet eşitsizliği ve bekarlık.

Cinsiyet eşitsizliği konusunda Texas A&M Üniversitesi'nin istatistikleri üzerinde yapılan çalışma, feminist unsurun üniversitede artışı konusunda net bilgi vermiyor. Aslında kadınların varlığı birkaç yıl boyunca hem Eğitim Şehri'nde hem de Katar Üniversitesi'nin bazı bölümlerinde artmış durumda. Hatta kız öğrencilerin oranı bazı bölümlerde toplam öğrenci sayısının %80'ine ulaşmıştır. Üniversitelerimizdeki bu yüksek kız öğrenci oranları, İngiliz The Independent Gazetesi'nin araştırmasına göre ülkemize "kadınların üniversiteye ulaştığı en iyi ülke" unvanını kazandırdı. Bazen kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısının altı katına kadar çıkmaktadır.²⁸

²⁸ Bu çalışma 8 Mart 2012 Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle yayımlanmıştır. Sağlık, eğitim, siyaset gibi çeşitli alanlarda kadınlara çalışma fırsatı sunan ülkeleri değerlendirme

Bu oranın yüksek olmasının sebebi birçok Katarlı ailenin hassasiyetleri nedeniyle kızlarını yurtdışına eğitime gönderme konusunda isteksiz olmaları. Aileler, kızlarının yurt dışında okuması konusunda temkinli davranırken oğullarını yurt dışına gönderme konusunda daha istekli davranmaktadır. Bu durum kız öğrencilerin birden fazla üniversite diplomasına sahip olmasına ve Katar'daki genç kadınların kültürel düzeyinde bir iyileşmeye yol açmıştır. Ancak, bu durumun beklenmedik bir etkisi ortaya çıktı; cinsiyetler arasında dengesizlik ve bekârlık oranında artış.

Bekarların oranındaki artışın öncelikle sosyal bir olgu olduğunu ve Katar'da bir realite olduğunu düşünüyorum. Medyada yer bulmasına rağmen henüz “meclisler” içinde ciddi anlamda tartışılmadı. Bu durum endişe uyandıran bir olgu haline geldi çünkü toplumumuzun doğrudan yapısıyla ilgilidir. Çoğu ülkede geçerli olan bir kural vardır: aynı sosyal/mesleki statüye sahip kişiler birbiriyle evlenmeyi tercih eder. Bu “mesleki” evlilik, evrensel bir olgu ya da mutlak bir kural değilse de Avrupa ve diğer kıtalardaki toplumlarda da oldukça yaygındır. İlk bakışta bu endişe verici bir durum gibi görünmese de kadınlarla erkekler arasındaki eşitsizlik çok büyük boyutlara ulaştığında ciddileşebilir. Bu dengesizlik evlenme yaşını, ilk çocuk sahibi olma yaşını geciktirebilir, hatta insanların ileri yaşlara kadar bekar kalmasına neden olabilir. Bu sorunu ciddiye almamız gerekiyor, çünkü biz, muhafazakâr bir toplumda yaşıyoruz, aile ve akrabalık, toplumsal yapımız açısından büyük öneme sahiptir.

Katar dahil bazı Körfez ülkelerinde ileri yaşlardaki bekarların sayısındaki artış büyük bir sorun haline gelmeye başlıyor. “Gençlerin Evliliği Ertelemesi” başlıklı bir araştırmada, Arap dünyasında bekarların sayısının artmasının ekonomik, sosyal, psikolojik ve dini çeşitli sebepleri olduğuna dikkat çeken Dr. İman Abdülhakim, Katar'da bu oranın %35, Kuveyt'te %13 ve Umman'da %10 olduğunu ortaya

amacındadır. Bkz: “*Revealed: The best and worst places to be a woman*”, The Independent, 4 March 2012. <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/revealed-the-best-and-worst-places-to-be-a-woman-7534794.htm>

koydu. Ancak, komşu ülkelerde durum daha da kötü, örneğin, Yemen’de bekarların oranı %30, Irak’ta %85’dir; Lübnan’da 25-30 yaşları arasındaki erkeklerin %95’i ve kadınların %83’ü bekadır.²⁹

Şüphesiz bu konuda dikkatli olmalıyız. Her ne kadar kadınların eğitim düzeyinin artması, uzun süreli bekarlığa neden olan tek faktör olarak görülemese de bu sorunda rol oynadığını söylemek mümkün. Bu olgunun ayrıntılı olarak incelenmesi gerekir. Genç çiftlere sağlanan büyük maddi imkanlara ve doğum oranlarını artırmayı teşvik eden politikalara rağmen ülkemiz bu açıdan ciddi bir risk altındadır ve bir anda yeni bir toplumsal yapıyla karşı karşıya kalabilir.

Katarlı kadınlara yönelik eğitim süreçlerini iyileştirmeyi amaçlayan kamu politikalarını ve kadınların statüsünün iyileştirilmesinin temelini oluşturan akademik projeleri inceledikten sonra, bu gelişmenin yaşayan örnekleri olan kadınlara kulak vermek yerinde olacaktır. Bu, bir sonraki bölümün konusudur. Orada sorumluluk alarak belli iş pozisyonlarını üstlenen Katarlı kadınlara ışık tutacağız.

²⁹ Abdulhalim, Hind, “Arap Dünyasında Evde Kalmışlık Oranı”, Erem News, 14 Ağustos 2014: <http://www.erennews.com/latest-news/117852>.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATAR'IN ÖNCÜ KADINLARI

Bu bölüm, diplomasi, bilim, hukuk ve medya gibi çeşitli alanlarda aktif olan, çeşitli kurumlarda yönetici pozisyonunda bulunan, karar alma noktasında siyasi sorumluluklar üstlenen ve aynı zamanda değerlerimizi, kültürel kimliğimizi ve toplumumuzun geleneklerini koruyan Katar'ın öncü kadınlarının rolünü vurgulamayı amaçlamaktadır. Son yirmi yılda Katarlı kadınların toplumdaki statüsüne ve sürdürülebilir kalkınmadaki rollerine olumlu yansıyan değişimlere tanık olan bazı kadınlarla röportaj yaptık.

Bu röportajlarla kitabımızın içeriğini zenginleştirmenin önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu öncü kadınlar, her geçen gün güçlenen Katarlı kadınların somut ilerlemesini göstermektedir. Röportaj yaptığımız öncü kadınlar şunlardır:

- Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni, Katar'ın Hırvatistan Büyükelçisi

- Dr. İman Mustafavi, Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eski Dekanı

- Meryem bint Abdullah el-Atiyye, Ulusal İnsan Hakları Komitesi Genel Sekreteri

- Dr. Moza Abdullah el-Maliki, Psikiyatri Uzmanı

- Esmâ el-Hamâdî, el-Cezire Haber Kanalı sunucusu

Bu giriş bölümünde, okuyucunun dikkatini röportaj ve tanıklıkların içeriğiyle ilgili metodolojik bir konuya çekmek isterim. Burada insanların tüm bölümleri takip etmesini ve tartışılan konu hakkında genel bir fikir edinmesini engelleyecek olan geleneksel yazım yönteminden kaçındım. Bu kadınların tanıklıklarına, akademik ve mesleki kariyerlerindeki bazı durakları vurgulayarak görüşlerine ve konumlarına, Katarlı kadınların gelişim yolundaki sabit unsurları ve dönüşümleri temsil edişlerine yer verdim.

Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni³⁰

KATAR'DA KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ STRATEJİK ULUSAL BİR KARARDIR

Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni, ülkenin diplomatik kurumlarında çalışan öncü Katarlı kadınlardan biridir. Eğitimini Katar Üniversitesi'nden birincilikle mezun olarak tamamladı. Yöneticilik kariyerine modern çağın zorluklarıyla başa çıkabilecek yeni nesiller yetiştirerek toplumu inşa etmek için en önemli alanlardan biri olan eğitimle başladı. Akademik kariyerine İngiltere'de yüksek lisans yaparak devam eden Moza, Katar Dışişleri Bakanlığı'nda ve Londra'daki Katar Büyükelçiliği'nde diplomat olarak çalıştı. Daha sonra Katar'ın Hırvatistan Cumhuriyeti Büyükelçisi ve Vatikan'da ikamet etmeyen büyükelçi olarak görevlendirildi.

Diplomat Moza, Katarlı kadınların devlet kurumlarından siyasi sorumluluklar üstlenme ve kamuda yöneticilik yapma gibi sahip olduğu haklar ve konum göz önünde alındığında, Katar kadınının son 20 yılda yasalar ve anayasa tarafından güvence altına alınan tüm haklarını elde ettiğini, eğitim, sağlık, sanat, edebiyat, siyaset vb. birçok alanda gelişmesi için onlara birçok fırsat verildiğine inanıyor. Belki de bunlar arasında en önemlisi devletin kaliteli eğitim yoluyla toplumu geliştirme ve kadınlara statülerini geliştirme fırsatı verme stratejisidir. Böylece kadınlara erkeklerle eşit bir şekilde ilerlemeleri ve gelişmeleri için uygun ortam sağlanmış olacak ve toplumun inşasına katkıda bulunacaklardır. Bu sayede Katar kadını, aile kurmak ve kariyerinde başarılı olmak arasındaki dengeyi sağlamadaki önemli bir role sahip olduğunun farkına varacaktır.

Diplomat Moza'nın gözünde bu gelişme doğal görünmektedir çünkü Katar kadını toplumun dışında değil aksine onun ayrılmaz bir parçası, anne, kız kardeş, kız ve eştir. Bu yüzden Katar toplumunun

³⁰ Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni, Hırvatistan Cumhuriyetinde Katar Büyükelçisi.

çoğu kesimi, Katarlı kadınların İslami inanç ve asil gelenekten beslenen değerlerden kopmadan aile ve toplumun yararına olan bu gelişmeyi desteklemektedir. Ancak, bazı kesimler zamanın ve modernitenin getirdikleriyle uyumlu olmayan entelektüel ve kültürel inançları gerekçe göstererek bu gelişmeyi reddetmektedir.

Diplomat Moza, Katarlı kadınların bilim, siyaset ve ekonomi gibi çeşitli alanlarda muazzam başarılar gerçekleştirdiğini düşünmektedir. Yirmi yılı bile geçmeyen kısa bir süre içerisinde hedeflerini gerçekleştirmiş ve birçok Arap ve yabancı kurumun ilgi ve beğenisini kazandığı seçkin bir konuma ulaşmayı başarmıştır. Katar kadını, Arap kadınların örnek alacağı bir rol model haline gelmiştir. Bu bağlamda Moza, bilge liderliğin öncü rolüne, özellikle de Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned'in kadının rolünü canlandırma ve saklı kalmış gerçek gücünü ortaya çıkarmaya yönelik azim ve çabasına işaret etmekte ve Katarlı kadının yerinin, toplum inşasına aktif katılımını sürdürmek üzere daha da güçleneceğine olan inancını dile getirmektedir.

Diplomat Moza, bazı Batılı çevrelerin, Katarlı ve genel olarak Körfez kadınları hakkında yaydığı klişe ve olumsuz imaj konusunda Batı medyasının kendince oluşturduğu standartlara göre kadına eğitim, çalışma ve özgürlük hakkı tanımayan bölge hükümetleri üzerinde baskı uygulamak için bu imajı yaydığını belirtiyor. Bu suçlamalar, Müslüman toplumlarda bölünme ve anlaşmazlıkları körükleyerek onları ahlaki, dini değerlerinden ve ideallerinden koparmayı amaçlamakta ve “insani yetenekler” adı verilen liberal teoriye göre ekonomik olarak güçlendirilmesi gereken ezilen Doğu kadını algısına yol açmaktadır. Bunun özeti, cinsiyetler arasındaki eşitliğin Batı ve İslam toplumlarını birbirinden ayıran farklılıkları dikkate almadan ancak kadınları ekonomik olarak güçlendirmekle sağlanabileceğidir.

Diplomasi alanında uzun süreli bir deneyime sahip olan Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni Batı kamuoyuyla çatışma ve karşı karşıya gelmenin bu imajı ortadan kaldırmayacağını düşünüyor. Çünkü kamuoyu, bilgilerini çoğu zaman kimseden gizlenmeyen hedeflere

ulaşmaya çalışan resmi ve gayrı resmî kurumlardan ve yönlendirilmiş medya organlarından alıyor. Dolayısıyla hedef, Batı sivil toplumuyla her düzeyde diyalogu sürdürmek ve geçmişte eşi benzeri olmayan saldırılara maruz kalmış Arap ve Müslüman toplumlarının gerçek resmini netleştirmek, ilerleme ve kalkınma için sürekli çaba sarfetmeye ve çalışmaya devam etmektir.

**KİMLİK VE GELENEKLER
ÜLKEMİZDEKİ TOPLUMSAL DEĞİŞİMİN
DAYANAKLARI**

Katar toplumunda akademik alanda iz bırakan simalardan biri de Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi eski dekanı (2011-2016) Dr. İman Mustafavi'dir. 2006 yılında Kanada'daki Ottawa Üniversitesi'nden dilbilim alanında doktora derecesi aldı. Ses bilim teorisi ve optimal biçim teorisinin dilsel olgulardaki farklılıklara uygulanmasında uzmanlaşmıştır. Doktora tezi, Federal Hükümet Altın Madalyası ve Pierre Laberge ödüllerini kazandı. 2000-2006 yılları arasında Ottawa Üniversitesi'nde dilbilimi alanında araştırma görevlisi olarak görev yaptı ve bu alanda akademik kitaplar yazdı. Aynı zamanda Amerikan Dilbilim Derneği üyesidir. Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yaklaşık 10 yıl dekan yardımcısı, ardından dekan olarak görev yaptı.

Dr. Mustafavi, Katar kadınının son yirmi yıldaki yolculuğunu ve gelişimini yakından takip etti. Dünden bugüne kadınların statüsünde köklü bir değişim olduğunu belirtiyor. Eskiden istihdam alanında çok az kadın vardı, yönetici pozisyonunda bir kadın görmek nadirdi, gazetelerde bir iki tanesine rastlanabilirdi. O dönemde kadınlar toplumda pek öne çıkmıyordu ama toplumda istikrarın sağlanması ve aile ortamında önemli bir rol oynuyordu. *“Geçmişte, kadınların dış dünyayla iletişim kurmaktan kaçınması gerektiğini düşünüyorduk. Bu fikir, toplum tarafından da memnuniyetle karşılanıyordu. Ancak bu algı, kadınların çalışmasını ve sosyal hayata katılmasını engelliyordu.”*

90'ların sonlarında temelleri atılan kademeli gelişme 2003'te ivme kazandı. Bu noktada Dr. Mustafavi, Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır'ın ülke kadınının statüsünün iyileştirilmesi sürecindeki rolünün

³¹ Dr. İman Mustafavi, Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi eski dekanı.

önemini vurguluyor. Örneğin, 1995 yılından önce medyada hiç Katarlı kadın yokken, günümüzde bu durum oldukça normal bir hale geldi. Bu dönüşümün meşalesini tutacak bir kadına ihtiyaç duyuluyordu, o kadın da bu süreçte büyük katkılar sunan Ekselansları Şeyha Moza'ydı.

Akademisyen Dr. Mustafavi bu dönüşümün ve Katar'ın emin adımlarla ilerleyebilmesinin Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni'nin siyasi iradesi ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir'in çabalarıyla gerçekleştiğini şu sözlerle belirtiyor: *“İlerlememiz değerlerimizle çelişmediği için geçmişimizle bağımızı koparmadık. Bugün daha fazla özgürlüğe sahibiz, bu da toplumumuzun geliştiğinin kanıtıdır.”* Bu gelişimin henüz tamamlanmadığını şu sözlerle açıklıyor: *“Toplumumuzdaki görev ve rol dağılımına baktığımızda erkeklerin hâlâ daha baskın olduğunu görüyoruz ama bu durum giderek değişiyor.”*

Bu gelişmelere rağmen Dr. Mustafavi'ye göre Batı medyasında Katar ve Körfez kadınları ile ilgili egemen algı hâlâ aynı. Bu algı, Batı toplumlarının ön yargıları sebebiyle devam etmektedir. Batı kamuoyu kadın konusundaki gelişmeleri görememekte, İslam ve Arap dünyasındaki kadınlar onların gözünde çoğu zaman olumsuz bir imaja sahip olmaktadır. *“Toplumumuzda kadınlara yönelik fazlaca baskı olduğu ve kadınların, erkek egemenliğine boyun eğdiği düşünülmektedir. Bu değerlendirmenin gerçeğe aykırı olduğu açıktır.”*

Bu klişenin üstesinden gelmenin zor olduğunu çünkü geçmişte oluşan algıları değiştirmenin zor olduğunu düşünmektedir. Bu algıyı düzeltmenin yollarından biri tüm alanlarda kültürel gelişmeye odaklanmaktır. *“Bir kaldıraç olarak eğitim, kültür, medya, sinema ve edebiyata odaklanmalıyız. Bence romanlar, sinema, tiyatro vb. kültürel alanlardaki gelişim, durumun düzeltilmesinde büyük rol oynayabilir.”* Sonuçta bu araçlar her zaman parlak bir şekilde ortaya çıkmanın birincil aracı olmuştur. Örneğin ABD'nin yaşam tarzının popülerliği, Hollywood'a göbekten bağlıdır. *“Durumumuzu kıyaslamamız gereken husus da budur. Bu alanlara yatırımlar yapıp dünyadaki imajımızı düzeltmeliyiz.”*

Katarlı kadınların geleceği ve güçlenmeye devam etme imkânları konusunda Dr. Mustafavi, Katar toplumunun büyük hızla gelişip değiştiğini dile getiriyor. *“Küreselleşmenin egemen olduğu bir dünyada yaşadığımız için her şey olağanüstü bir hızla ilerlemekte, değişimler çok çeşitli olmakta ve bu bazen toplumda endişe yaratmaktadır. Küreselleşmenin olumlu etkilerinin yanı sıra istenmeyen yanları da var, kötü ahlak normlarının yaygınlığının artması bunlardan biridir ve tüm kültürlerde oldukça yaygın hal alması endişe verici bir durumdur. Bundan korunmak için köklü geleneklerimizden beslenen kimliğimizi korumaya ihtiyacımız var. Modernleşmek, kimliğimizi unutmak veya çarpıtmak demek değildir.”*

Bu bağlamda Dr. Mustafavi “eşitlik” veya “denklik” gibi bazı kavramlar konusunda da uyarılarda bulunuyor. *“Bu kavramlar bazen bize dayatılıyor ve zarar verebiliyor. Ben burada intikam mantığını veya erkeklerle dizginlenemez bir rekabet anlayışını benimsemiyorum. İş atamalarında esas olan cinsiyet değil, yeterlik olmalıdır. Yani kadınlara sadece kadın oldukları için iş verilmemelidir. Bu durum birtakım zararlara ve iş pozisyonlarının dağılımında bozulmalara neden olabilir. Seçim ölçütü yalnızca yeterlik olmalıdır. Bu kural tüm kadın ve erkekler için geçerlidir. Örneğin bundan dolayı ben seçimlerde kota sistemine karşıyım. Toplumun tüm fertlerine aynı fırsatlar sunulmalı ve herkes eşit tutulmalıdır. Çünkü ayrımcılık ve bir tarafı tercih etmek ciddi dengesizliklere yol açar.”*

Dr. Mustafavi “köklü geleneklerimizi koruyan toplumsal değişime” verdiği öneme dikkat çekiyor. Kadının İslam tarihinde her zaman merkezi bir rol oynadığını ve bunun sadece aile düzeyinde olmadığını belirtiyor. *“Peygamberimizin etrafında sahabe kadınlar vardı. Çalışıyor, özgürce kendilerini ifade edebiliyor ve devlet işlerine katılabiliyorlardı. Ancak bu anlayış, bazı İslami akımlar tarafından engellenebiliyor. Bu yüzden tarihimize dönmek, gelenek ve modernite arasında uyumlu bir kaynaşma yaratan örnekler edinmemiz için önemlidir. Umut, gayret ve aydınlanmanın olduğu yerde bölünme ve yerinde sayma olmaz.”*

Meryem bint Abdullah el-Atiyye³²

KATAR ULUSAL VİZYONU, KADINLARI EKONOMİK VE SİYASİ OLARAK GÜÇLENDİRMEKTEDİR.

Meryem bint Abdullah el-Atiyye, Katar’da hukuk alanında stratejik liderliğiyle ön plana çıkan öncü hukukçulardan biridir. 2000 yılında Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Kurulduğu 2004 yılından itibaren Ulusal İnsan Hakları Komitesine katıldı. Sosyal Araştırmacı olarak başladığı kariyerine sırasıyla Halkla İlişkiler ve Basın Birimi Başkanlığı, Program ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ulusal İnsan Hakları Komitesi Genel Sekreterliği görevleriyle devam etti. 2015 yılında komite üyesi olarak tayin edildi. Mart 2013’te Orta Doğu Mükemmellik Ödülü Enstitüsü tarafından verilen “Orta Doğu’nun En İyi Kadın Kişiliği” ödülünü aldı. Yine aynı yıl içerisinde Ulusal İnsan Hakları Komitesinin “En İyi Stratejik Lider” ödülüne layık görüldü.

Meryem el-Atiyye, kadınının kalkındırılması ve güçlendirilmesi hususunda Katar’ın büyük mesafe kat ettiğini düşünüyor. Günümüzde kadınlar, Anayasa’nın 34. ve 35. maddelerinde güvence altına alınan tüm vatandaşların kamu hak ve görevlerinde cinsiyet, ırk, din ve dil ayrımı yapılmaksızın eşit olduğunu vurgulayan tüm haklarından yararlanmaktadır. Katarlı kadınlar, çok çaba gösterdikleri ve ülkedeki çeşitli çalışma alanlarında erkeklerin yanı sıra liyakatini ve yeteneğini kanıtladığı için her alanda etkin bir rol oynama imkanına sahiptir. Her kadın ve erkeğin toplumda kendine has bir rolü vardır. *“Bizler erkeklerle, etkin ve aktif bir ortak olarak toplumun gelişimi için çalışıyor ve etkileşimde bulunuyoruz. Katar kadını, toplumda önemli bir yer edinerek başarılı ve etkin bir şekilde çalışmakta ve tüm alanlarda yapıcı ve aktif katkılarda bulunmaktadır. Ulusal çapta üst düzey bakanlık ve yargı görevlerinde bulunmuş, birçok alanda çalışmış,*

³² Meryem bint Abdullah el-Atiyye, Ulusal İnsan Hakları Komitesi Genel Sekreteri.

ülkesini yurtdışında ve uluslararası toplantılarda temsil etmiş ve ülkesinin yurt dışında en iyi şekilde temsil ettiğini kanıtlamıştır.”

Meryem el-Atiyye, Katar kadınının statüsündeki iyileşmeyi şöyle açıklamaktadır. *“Bu gelişim, Katar’ın bilge liderliğinin kadınlara tüm haklarını verme konusundaki kararlılığıdır. Katar, kadın ve insan haklarıyla alakalı uluslararası antlaşma ve sözleşmelere katılmasının yanı sıra kadınların haklarını koruyan ulusal mevzuat sistemini yürürlüğe sokarak bu konuda aktif bir politika izlemektedir. 2030 Katar Ulusal Vizyonunun amaçlarından biri de kadının siyasi ve ekonomik katılımını sağlayıp yeteneklerini geliştirmektir. Katar kadınının toplumda rol almaya yönelik güçlü arzusu, şu anki durumuna ulaşmasını sağlayan en önemli faktörlerden biridir.”* Hiç kuşkusuz ekonomik imkanların varlığı Katarlı kadınların tüm haklarından tam olarak yararlanmasına olanak sağlamıştır. Bu durum özellikle eğitim ve yurtdışına çıkma konusunda kadınların kendini geliştirmesine yardımcı olmuştur. Tüm devlet kurumları da kadın haklarını desteklemiş ve onların hak ettiği konuma ulaşması için destek olmuştur.

Meryem el-Atiyye, Katarlı kadınların ulaştığı konumu toplumdan ayrı tutmamaktadır. Bu konunun, Katar toplumunun kalkınmanın gerçekleşmesinde ortak çabada kadınların etkin bir ortak olmasına yönelik arzu ve inancından kaynaklandığına inanmaktadır. *“Katar toplumu, kadınların ülkemizin kalkınma ve gelişmesine katkısının öneminin farkındadır. Aynı şekilde eşitliğin sağlanmasının, kadın haklarının desteklenmesinin ve kadının rolünü yerine getirmesinin önemine inanmaktadır. Bazı kişilerin bu role inanmadıklarını görebiliriz. Ama bu durum, kadının tüm haklarından faydalanmasını etkilemez. Kadın, toplumsal sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirip liyakatini kanıtladıkça bu kesimin yok olacağını ve seslerini artık duymayacağımızı düşünüyorum.”*

Batı medyasının Katarlı ve Körfezli kadınlarla ilgili yaydığı olumsuz imajla ilgili olarak, Katar’da kadının ulaştığı statüyü ve sahip olduğu hakların çoğunu inkâr edenlerin sadece tepeden bakan kişiler olduğuna inanıyor. Fakat bu Katar ve Körfez kadınlarının mevcut

haklarını elde edinceye kadar birçok aşama kat ettiğini ve toplumsal ayrımcılıkla karşı karşıya kaldığı gerçeğini inkâr etmemektedir. Genel anlamda Körfez kadını, gelenek ve görenekler, bazı kültürel miraslar ve yasal kısıtlamalar nedeniyle geçmişte bazı engellerle karşı karşıya kalmıştı.

İnsan hakları aktivisti Meryem el-Atiyye, kadınların ve toplumdaki rolüyle ilgili bu imajı değiştirmek için bazı eğitim metotlarının değiştirilmesi gerektiğine, kadının yaşamın tüm alanlarına katılımının öneminin vurgulanmasının önemli olduğuna ve Katarlı öncü kadınların tanıtılıp başarı hikayelerini anlatmak için ortak medya çabalarına ihtiyaç olduğuna inanıyor.

Ayrıca, Katarlı kadının şu anki durumunun, Arap ve Körfez kadınlarının tarihinde bir dönüm noktası temsil ettiği kanaatinde. *“Katar’da kadınların statüsü, Emir Şeyh Temim bin Hamad Al Sâni’nin desteği ve Katar toplumun devletin inşasında kadının erkekle aktif ortaklığının önemli olduğunun bilincinde olması sayesinde sürekli gelişecektir.”* Katarlı kadınların bu yolculuğunun araştırma, analiz ve dokümantasyon gerektirdiği görüşündedir. Çeşitli düzeylerdeki başarı ve kazanımlarını korumak için kişisel, kurumsal ve toplumsal çabaları ortaya konması gerektiğini düşünüyor. Katar toplumunun hususiyet ve hedefleriyle uyumlu bir şekilde kadının geliştirilmesi ve aynı şekilde, amaçlanan hedefine ulaşması için korunması gerektiğini düşünüyor. Meryem el-Atiyye, kadınların iyi eğitim alma ve kendilerini sürekli geliştirme arzusuyla toplumun tüm kesimlerine her alanda etkin bir şekilde yer alma yeteneklerini teyit ettiğini vurguluyor.

Dr. Moza Abdullah el-Maliki³³

ÜLKEMİZİ KALKINDIRMAK İÇİN BİR MEDENİYET PROJEMİZ VAR

Psikiyatri uzmanı Dr. Moza Abdullah el-Maliki kadın meselelerine yönelik tecrübesiyle öncü bir niteliğe sahiptir. Katarlı kadınların çeşitli aşamalarındaki gelişimine ayak uydurmuş ve hatta 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren de bu gelişimin sorumluluğunu üstlenen kadınlardan biridir. Kadınların durumunu ve aile meselelerini birincil öncelik haline getiren tıp uzmanlığının yanı sıra her toplum için kalkınmanın temeli olan bu alanda yazmaya da ilgi duyuyor. Dr. Moza tıp kariyerine 1983 yılında psikiyatri alanında başladı. 1986 yılında ABD’de psikiyatri yüksek lisansını tamamladı. 2002 yılında Birleşik Krallık’ta doktorasını yaptı ve “*Katarlıların Aile ve Evlilik Terapisine Bakış Açısı*” adlı doktora tezini tamamladı. 2005 yılında Nobel Barış Ödülü’ne aday gösterildi.

Dr. Moza’nın çocukların psikolojik sorunlarına özel önem göstermesi Körfez bölgesinin ilk çocuk psikolojik tedavi merkezini açmasına vesile oldu. Körfez bölgesinde genel oyla yapılan ilk serbest seçimler olan Katar’daki Belediye Meclisi seçimlerinde adaylığını koymuştur. Yazmaya çok önem vererek, psikoloji, Arap edebiyatı ve İngiliz edebiyatı üzerine 14 kitap kaleme aldı. Aynı zamanda bir kısmı Hollanda Lahey’deki Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde olmak üzere birçok doktora tezine danışmanlık yaptı.

Dr. Moza, 1995 yılından günümüze tanık olduğu gelişmeler ışığında kadının durumunu geçmiş on yıllarda yaygın olanla karşılaştırırken eskiden kadının evden çıkmadığını belirtiyor. “*80’li yılları kadınların statüsünün gelişimin başlangıcı olarak belirleyebilirim. Şahsen ben de bu gelişimin sorumluluğunu üstlenenlerden biriydim. 1983 yılında kadınların araba sürmesi yasal*

³³ Dr. Moza Abdullah el-Maliki, Uzman psikiyatr.

olarak yasak olmasına rağmen, bunun hakkım olduğuna inandığım için direksiyon başına geçiyordum. Yetkililer bu ısrarım karşısında 1987 yılında bana istisnai bir izin vermişti.” Profesyonel, akademik ve entelektüel konumuyla kadınların hayatın çeşitli alanlarındaki statüsünün gelişmesine katkı sağladı.

Dr. Moza, kadının statüsündeki iyileşme ve gelişmeyi öncelikle tarihsel koşullara bağlamaktadır. Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned’in 1995 yılında gelişi realiteyi değiştirmiştir çünkü reform sürecinin kaldıracı olmuştur. Cesur bir şekilde bazı geleneklerin yükünü hafifletmiş, bazılarının da üstesinden gelmiştir. Katarlı kadınların televizyonda nadiren yer aldığı bir dönemde Şeyha Moza doksanlı yılların ortasından itibaren ulusal ve uluslararası medyada görülmeye başladı. Buzları kırarak muhafazakârlığın kalesini yıktı. *“Ona çok şey borçluyuz. Sadece yaptığı şeyler zihniyeti değiştirdiği için değil, aynı zamanda daha çok hak tanıyan yasal değişikliğinin kaynağı olduğu için.”*

Buna rağmen Dr. Moza el-Maliki’ye göre hâlâ değişimi onaylamayan pek çok kişi var. *“Toplumumuzda muhafazakârlığın baskın olduğunu unutmamalıyız. Örneğin 2006’da öğrencilerime bir anket yaparak karma eğitimin uygun olup olmadığı hakkındaki fikirlerini araştırdım. Çoğunluğun sınıfların cinsiyete göre ayrılmasından yana olduğu ortaya çıkınca ne kadar da şaşırmıştım! Bu, önümüzde hâlâ uzun bir yol olduğu anlamına geliyordu. Bu konuda benim tercihim ise net. Bu yüzden kızlarım eğitimin karma olduğu okullarda okuyor.”*

Dr. Moza şöyle devam ediyor *“Değişim ve reformdan korkmamalıyız. Geleceğimize sahip çıkmalıyız. Katarlı kadınlar, özellikle dönüşüm aşamasından geçen bir ülkede olduğu için kendi rolünü oynayıp sorumluluklarını yerine getirmelidir. Halkımızın bir kısmı hala muhafazakâr olsa da bu değişimin İslam’a aykırı olmadığını anlamak gerek.”*

Batı basınının genel olarak Körfez kadınıyla ilgili yansıttığı klişe imaj konusunda, kapsamlı genellemeler yapmaktan kaçınmak gerektiği

kanaatinde. “Evet, Körfez kadınıyla ilgili yanlış bir imaj var ama Batı’daki herkes bu şekilde düşünmüyor. Bilimsel ve entelektüel faaliyetlerim ve yurtdışında katıldığım çeşitli toplantılar sırasında Katarlı kadınların bu etkinliklere katkılarının ve çabalarının takdir ve memnuniyetle karşılandığını gördüm.”

Bu imajla yüzleşmenin yolunun eğitim olduğuna inanıyor. “Eğitim sayesinde zihniyeti değiştirebiliriz, ayrıca iyi davranışlar kazandırabiliriz. Buna örnek olarak yaşadığım kişisel bir tecrübeyi verebilirim. ABD’de iken herkese iyi davranmaya özen gösteriyordum. Örneğin evi temizleyen kişiye bahşiş veriyordum. Bu davranışımın amacı onu İslam’a davet değildi, sadece İslam’ın bizlere öğrettiği ahlaka uygun bir şekilde iyilik yapmaya çalışıyordum. Nihayetinde bu kişi Müslüman oldu. Bu iyi ve doğru davranışların etrafımızdakiler üzerindeki etkisine yönelik önemli bir örnektir. Bu örnek, Katar kadınının imajını, hatta genel olarak İslam’ın imajını iyileştirebilir.”

İslam’ın aydınlık bir suretini sunan bu yönün gerekli olduğunu sözlerine ekliyor. “Özellikle internette İslam’ı yanlış bir şekilde yansıtan inanç ve mezheplerin çokça olduğu bu dönemde bu anlayış, İslam ile alakalı açık bir izlenim verecektir. Bizler bu dönemde dinimizi doğru bir anlayışla birleştirmeliyiz. Kur’an’ın “Sizin dininiz size, benim dinim banadır.”³⁴ ayeti farklı dinlerle birlikte yaşama ilişkisinin temelini oluşturmalıdır. Peygamberimizin bizlere öğrettiği sünnette olduğu gibi temel olan şey ahlaktır: “Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim.”³⁵ Bugün ihtiyacımız olan şey, barış ve hoşgörü mesajının doğru anlaşılmasıdır.”

Katarlı kadının durumunun geleceğine de değinen Dr. Moza el-Maliki, Katar’ın sürekli bir ilerleme içerisinde olduğuna inanıyor. “Ekselansları Emir Şeyh Temim bin Hamed Al Sâni’nin ülkemizin geleceğine dair bir vizyonu var. İlerlediğimizi düşünüyorum, en azından bunu arzuluyorum. Ayrıca Ekselansları Emir Şeyh Temim’in çalışmaları ve dinamizmi bana umut veriyor. Statüdeki iyileştirme ve

³⁴ Kafirun Suresi, 6. Ayet.

³⁵ Beyhaki (191/10, No: 20571), Musned el-Bazzar (2/476, 8949)

herkesin haklarının geliştirilmesi için hâlâ ümit var. Bunun için artık yola çıkıldığına ve Katar'ın durmayacağına hiç kuşum yok. Bu irade, uygar bir vizyon meselesidir. Katar'ın çeşitli alanlarda yenilikleri var ve bu yönde devam etmesini ümit ediyorum.”

**DEVLET, KATAR KADININA HAK ETTİĞİ STATÜYÜ
VERDİ**

Katarlı kadınların son yirmi yılda içinde bulunduğu hukuki, siyasi ve sosyal durum, devletin ve çeşitli kurumların faaliyetlerini takip ederek kadın sorunlarını toplumun gözü olarak takip eden Katarlı kadın medya profesyonellerinin bakış açısıyla değerlendirilmedikçe eksik kalacaktır. Tam da burada hâlâ el-Cezire Haber Kanalı'nda sunucu olup kanalın en önemli programlarından olan “el-Cezire Bu Sabah” programını sunan Esmâ el-Hamâdî ismi öne çıkıyor. 2008’de Katar Üniversitesinden mezun olduktan sonra Katar medyasının öncü kadınları arasına adını yazdırmayı başardı. Kariyerine Savtu’l-Halic Radyosunda başladı ve özellikle sabah programları olmak üzere çeşitli programlar sundu. Ocak 2014’te televizyona geçti ve adı Katar TV’deki “Aile ve Toplum” adlı programla anılmaya başlandı. Bu program sayesinde Katar toplumunu ve özellikle kadınların durumuyla ilgili derin dönüşümleri yakından takip etti.

Medya mensubu Esmâ, Katar’da kadının statüsünün iyileşmesini son yirmi yılla sınırlandırmıyor, aksine iyileşmenin 1996’dan önce başladığına inanıyor. Bu iyileşmenin Katar kadınının akademik ve mesleki başarılarıyla kendisini ve ülkesini temsil ederek ulusal ve uluslararası mecralarda yerini almaya başladığı 1996 yılından öncesine dayanan uzun bir yolculuk olduğuna inanıyor. Burada değişen tek şey medya organlarının bu durumu ifade etmeye başlaması ve kadınların çekinmeden kendileri hakkında konuşmaları ve böylece kadının statüsünün daha belirgin bir hale gelmesidir. Kadının ön plana çıkmasında, kadının kendine olan inancı, toplumun kadının ev dışındaki toplumsal rolünü kabullenmesi, erkeğin onu desteklemesi ve hepsinden

³⁶ Esmâ el-Hamâdî- el-Cezire Haber Kanalı sunucusu.

önce devletin kadına hak ettiği yeri vermesi etkili oldu. Kadınlar böylece elde ettiklerine layık olduğunu kanıtladı.

Buna rağmen Katar kadınının başarısı, yetkili makamlarda görev üstlenmesi, erkeklerin baskın olduğu mesleklerde ön plana çıkması ve bu mesleklerde başarılı olması fikri, bazı zorluklarla ve karşıt görüşlerle karşı karşıya kalabiliyor. Esmâ'ya göre kadınlar için ev dışında herhangi bir rol hayal edemeyen ve bunu aileye karşı görevleriyle ilişkilendirenler hâlâ var. Öte yandan toplumun yarısını oluşturduğu için onları erkeklerle eşdeğer gören ve statülerini ve rollerini savunanlar da var. Bu açıdan bakıldığında Katarlı kadınlar dünyaya kendilerini ve ülkelerini olumlu bir şekilde yansıtabilmişlerdir. *“Kadınlar, eğitimi, yaratıcılığı ve engelleri aşarak ilk sıralarda yer alma yeteneğiyle diğerleriyle rekabet etmekten çekinmemiş ve başarılarıyla ülkesini yüceltmiştir.”*

Batı medyasının, Katarlı ve genel olarak Körfez kadınları hakkında yaydığı imajla ilgili bazı endişelerini gizlemiyor. *“Bölgemizde kadınların gerçekleştirdiği başarılarla dikkat çekilmesine ve uluslararası toplantılara katılarak ülkesini en iyi şekilde temsil eden Katar kadınlarının statüsünde meydana gelen değişimlerin takip edilmesi için bilgilendirme ve açıklamaların yapılması gerektiğine”* inanıyor.

Geleceğe dair güveninin tam olduğunu şu ifadelerde dile getiriyor. *“Katarlı kadınların statüsü, ‘kadın hakları nedir?’ ve ‘kadınların rolü nedir?’ gibi tartışmaların ortadan kalktığı bir zamana ulaşana kadar güçlenmeye devam edecektir. Çünkü kadınlara hakları verilmiştir ve onlar da rollerini kanıtlamıştır. Kadının rolünü hâlâ sadece evle sınırlandıran kesimin bunu kabullenmesi gerekiyor.”*

KAPSAMLI BİR VİZYON İÇİN

Bu bölüm, öncü Katarlı kadınlarla yaptığımız görüşmelerin devamı niteliğindedir. Şüphesiz Katarlı kadınların statüsünün iyileştirilmesi öncelikle onları ilgilendiren bir konudur ama bu mesele ülkemizde yaşayan yabancı kadınları da ilgilendirebilir. Ülkemizde ikamet eden bu kadınlarla yapacağımız görüşmeler sayesinde Katar'daki kadınların durumundaki iyileşmeyle ilgili daha kapsamlı bir bakış açısına sahip olabileceğiz ve bugüne kadar yaşanan gelişmenin boyutlarını daha iyi değerlendirebileceğiz. Konuyla ilgili görüşlerini almak için akademi ve medya dünyasının önde gelen iki ismini seçtim:

- Televizyon sunucusu Hatice bint Kanna
- Akademisyen Siham Yusuf el-Karadavi

Bu iki isim, çalışmanın kapsadığı yirmi yıl boyunca ülkemdeki kalkınma sürecine yakından tanıklık etti ve kendi çalışma alanlarının gelişimine katkı sundu ve büyük bir etkiye sahip oldu.

**DEVLETİN STRATEJİK VİZYONU VE KATAR
KADINININ ETKİN ROLÜ**

Televizyon sunucusu Hatice bint Kanna, El-Cezire kanalının kurucu kadrosundan ve Arap medyasının öne çıkan isimlerinden biridir. 2014 yılında Uluslararası İnsan Hakları, Tahkim, Siyaset ve Stratejik Araştırmalar Konseyi tarafından, küresel olayların gidişatında etkin bir rolü olan ve uluslararası bir kültür oluşumuna katkı sağlayan seçkin kişilere verilen Mükemmellik Madalyası aldı. Böylece medya alanında en etkili şahsiyetlerden biri olduğunu tescillemiş oldu. Ayrıca Arabian Business dergisinin 2012 yılında yayımladığı “En Güçlü 100 Arap Kadını” listesinin üst sıralarında yer aldı. Hatice bint Kanna kariyerine 80’li yılların sonunda Cezayir radyosunda başladı. 90’lı yıllardaki Kuveyt savaşı, meslek hayatında bir dönüm noktası oldu ve radyodan televizyona geçti. 1996 yılının sonunda el-Cezire Kanalının yayın hayatına başlamasıyla televizyonda çeşitli haber ve siyasi programlar sunarak Arap medyasında yıldızı parlayan yayıncılardan biri oldu. El-Cezire Media Network’te profesyonel hayatının yirmi yılını tamamladı.

Medya sektöründe geçirdiği bu süre Hatice bint Kanna’ya, çeşitli düzeylerde tarihi bir değişim getiren yirmi yıl boyunca Katarlı kadınların tanık olduğu gelişmeleri takip etme ve bunlara ayak uydurma imkânı verdi. Örneğin medya sektöründe el-Cezire kanalının kurulmasıyla Katarlı kadınların medyada yer aldığına dikkat çeker. Bunlardan biri olan gazeteci İlham Bedr’in kısa sürede ekrandan çekildiğini ve edebiyat doktorasını tamamlamak için üniversiteye geri dönerek geride ancak yerel kadınlarla doldurulabilecek bir boşluk bıraktığını ifade eder. Bu boşluk daha sonra “el-Cezire Bu Sabah” programı ile dolduruldu.

³⁷ Hatice bint Kanna, el-Cezire Haber Kanalı sunucusu.

Ekran dışında ve haber merkezindeki editoryal çalışmalarda Katarlı kadın unsuru 2000’li yılların ortalarına kadar mevcut değildi. Haber merkezinde o dönemde “Basının Aynası” adlı programında çalışan ve haber yazan Katar Üniversitesi’nden mezun olan kız öğrenciler bulunuyordu. Ayrıca “Açık Diyalog” programında çalışan Abir el-İnezi gibi programlar bölümünde çalışan Katarlı genç kadınlar da vardı. Ancak, Katarlı kadın unsurlar daha çok teknik ve idari bölümlerdeydi. Hatice bint Kanna eğitim düzeyinde çok dikkat çekici gelişmeler olduğuna inanıyor. el-Cezire Medya Eğitim ve Geliştirme Merkezi’nin (şimdi ki el-Cezire Medya Enstitüsü) kurulduğu günden bu yana üniversiteli genç kızlardan ve kadın çalışanlardan büyük ilgi gördüğünü düşünüyor.

Siyaset düzeyinde ise Katarlı kadınlar, devleti uluslararası kuruluşlarda resmi diplomatik temsilcilik düzeyinde, çeşitli bakanlıklar düzeyinde ya da belediyeler düzeyinde temsil ederek kayda değer bir ilerleme kaydetmiştir.

Televizyon sunucusu Hatice bint Kanna bu gelişmeyi, mesleki uzmanlık alanı ne olursa olsun pek çok Katarlı kadın için ana motivasyon kaynağı, liderlik modeli ve rol model olan Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned’in varlığına bağlıyor. *“Bu bağlamda Ekselansları Şeyha Moza ile 2006 yılında el-Cezire kanalında gerçekleştirdiğim “Özel Röportaj” adlı programda yaptığım uzun görüşmenin önemli bir bölümünü, Ekselansları Şeyha Moza’nın politikasında ve çalışma yönteminde Katar kadınının yeri oluşturmuştu. Bu siyaset kuşkusuz ki Katarlı kadınları toplumda ve çevrelerinde aktif bir unsur olarak kendilerini kanıtlama yolunda büyük adımlar atmaya teşvik eden ve iten en önemli manevi ve nesnel nedenlerden birini teşkil etmiştir. Aynı bağlamda, Dr. Aişe Yusuf el-Menâ’î Katar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanlığını üstelenmiş ve böylelikle Arap ve İslam dünyasında İslami İlimler Fakültesi Dekanlığı görevini üstelenen ilk kadın olmuştu. Teamül olarak İslami İlimler Fakültesi dekanlığına erkekler atanırdı. Tıpkı eğitim ve spor gibi bazı branşlarda olduğu gibi.”*

Ekselansları Şeyha Moza'nın varlığı kadınlar için manevi ve siyasi olarak itici bir güç oluşturunuyordu. Bu itici güç Katarlı kadınları meslek hayatına ve bilimsel hayata girmeye teşvik eden çok önemli bir etkendi. Devlet kadınların toplumdaki statüsüne ilişkin stratejik bir vizyona sahip olmakla birlikte bu amaç için mali kaynaklar da ayırmaktadır. Hatice bint Kanna'ya göre bu, *“Katar’ın demografik yapısındaki dengesizlik ve Katarlı kadınların devlet kadrolarında yöneticilik ve sorumluluk alması için onlara alan açmanın gerekliliği mantıklı ve realiteye uygun bir şeydir.”* Akademik yeterlik, ulusal ve uluslararası üniversitelerin ve kolejlerin varlığı, Katarlı kadınların büyük bir bilimsel atılım yapmasına olanak sağlamıştır. Katar Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı ve Katar Üniversitesi’nde Katarlı kız öğrencilerin kayıt ve mezuniyet sayıları son yıllarda artış göstermiştir.

Katar toplumunun bu gelişmeye bakışını değerlendirirken, Katar toplumunun konumunu belirlemenin ve kamuoyunun kadının rolü konusundaki eğilimlerini çözümlemenin çok kolay bir mesele olmadığı inancında. *“Eğitim alanındaki tecrübelerime dayanarak Katarlı kadınların büyük çoğunluğunun velilerinin veya kocalarının teşvikiyle sorunsuz bir şekilde eğitime başladıklarını söyleyebilirim. Ayrıca işin maddi yanını da görmezden gelemeyiz çünkü kadınlar artık kayda değer bir maddi kazanç elde edebiliyorlar. Ailesi için bir destek kaynağı olmasa da kendi ihtiyaçlarını ve mali sorumluluklarını karşılayabilecek geliri kazanıyorlar ve bu onlara maddi bir bağımsızlık sağlıyor. Bu yüzden toplumun bakış açısının bazen ailenin ve kadının maddi çıkarları tarafından belirlendiğine inanıyorum.”*

Batı medyasının Katar ve genel olarak Körfez kadınlarıyla ilgili yansıttığı imajın tamamen olumsuz olduğu görüşüne katılmıyor. *“Aksine bu hususla ilgili eşitsizlik ve görüş ayrılığı var. Bu ayrılığı yaratan şey Körfez medyasının Körfez kadını hakkında sunduğu klişe imaja duyulan güvenin derecesidir. Körfez medyası diziler vesilesiyle kadını dış görünüşe, makyaj ve yüzeysel konulara önem veren maddiyatçı bir varlık olarak lanse ediyor. Dış görünüş ve makyaj için yapılan harcamaların çok olduğunu kimse inkâr edemez. Nitekim*

Körfez ülkelerinde makyaja yapılan harcamaların istatistikleri de bunu gösteriyor ve bu istatistiklerin boyutları şaşırtıcı derecededir. Ancak, Katar kadınlarının fırsatları olduğunda oynadıkları rolü görmezden gelmek ve ihmal etmek insafsızlıktır. Örneğin eski Yüksek Aile Kurulundan bazı Katarlı kadınların kan parası konusunda yaptığı son derece önemli tartışmaları hatırlıyorum. Yüksek Aile Kurulu'ndan kadınların ve şeriat alimlerinin katıldığı bu tartışmada moderatörlük yapmıştım. Bu tartışmalar, yeterli yasal dayanak olmadan kadınların kan parasının erkeğinkinin yarısı olmasını sağlayan kanunu değiştirmek içindi. Bu tartışmalar kanunun değiştirilmesiyle sonuçlandı ve kadının kan diyeti parasını erkeğinkiyle eşit tutan bir yasa benimsendi.”

Buradan hareketle şunları dile getiriyor: “Bu imajı kadının rolünü klişeleştirmek ve Arapların geri kalmışlığını göstermek için hazır bir fikir kutusuna hapsedilmesi açısından bir felaket olarak görmüyorum. Aksine ben bu resmi bütünüyle parlak görüyorum. Ancak, Batı medyası, Batı kamuoyuna bütün Körfez ülkelerinde kadınların araba sürmesinin yasak olduğuna inandırmaya çalışmak gibi klişe bir imajı benimsetmeye uğraşmakta. Kuşkusuz bu klişelerin bazılarının haklılık payı var ama bunlar Körfez'deki tüm ülkelerdeki kadınları temsil etmemektedir. Batı kamuoyu, Müslüman kadınla ilgili basmakalıp anlayışlara hapsolmuş durumda. 2004 yılında el-Cezire genel yayın yönetmeni benden, o sırada, Katar'da resmi bir ziyarette bulunan batılı bir Başbakanla röportaj yapmamı istemişti. Ancak, başörtüsü takmamdan dolayı Başbakanın bu teklifi kabul etmediği belirtildi. Ben de görüşmeyi gerçekleştirmek için büyükelçiyle görüşmek zorunda kalmıştım.”

Onun, kadınların statüsü ve bu statünün güçlenmeye devam etmesi konusunda ileriye dönük vizyonla ilgili inancı şu şekilde: “Bu durum, kadının rolüne yönelik karar vericilerin vizyonuna, başka bir deyişle siyasi iradenin sağladığı imkana bağlı. Dolayısıyla kadının güçlenmesi bu siyasi iradenin sürekliliğine bağlı. Katarlı kız öğrencilerle, çalışanlarla ve meslektaşlarımla yaptığım görüşmelerde,

bu desteğin devamlılığına yönelik biraz endişe seziyorum. Ancak, artık bu yola çıkıldı ve ülkenin kadının rolü olmadan gerekleşemeyecek planları varken duracağını düşünmüyorum.”

Dr. Siham el-Karadavi³⁸

KATAR LİDERLİĞİNDE ÇAĞA AYAK UYDURABİLEN BİR NESİL YETİŞİYOR

Dr. Siham el-Karadavi, halen Katar Üniversitesinde organik kimya alanında çalışan ve bu alandaki öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimlerine büyük katkılar sağlayan bir akademisyendir. Beş yıl boyunca Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığı görevini yürüttü. Dekanlık görevi sırasında Eczacılık Bölümü'nün açılmasını sağladı. Üniversitenin Kimya Bölümü'nün, Kanada Kimya Derneği tarafından, Biyomedikal Bölümü'nün de Ulusal Klinik Laboratuvar Bilimleri Akreditasyon Ajansı tarafından akredite edilmesini sağladı. 2010-2011 akademik yılında ABD'nin Pensilvanya eyaleti Temple Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak prestijli William Fulbright Bursuna aday gösterildi. 2003 yılında Alman Akademik Değişim Programı'ndan burs almaya hak kazandı. Kendisi, Amerika Kimya Derneği, Kanada Kimya Derneği ve Kraliyet Kimya Derneği gibi birçok önemli bilimsel derneğin üyesidir.

el-Karadavi, 1981 yılında Katar Üniversitesi Kimya Bölümü'nden mezun oldu. 1992 yılında İngiltere'de Reading Üniversitesi'nde Fotokimya alanında doktorasını tamamladı ve Katar Üniversitesinde yardımcı doçent olarak görev yaptı. 2003 yılında Kimya Bölüm Başkanı, 2004 yılında Öğrenci İşlerinden Sorumlu Dekan Yardımcısı, 2005 yılında Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı oldu. 2012 yılında profesör olan el-Karadavi, bu süreçte çeşitli konferanslara katıldı ve saygın hakemli dergilerde 35 makale yayınladı.

Dr. Siham, ülkede kadınların durumunun yıllarca yavaş adımlarla ilerlemesinin ardından son yıllarda hız kazandığına inanıyor. Artık kız öğrenciler uluslararası forum ve konferanslarda ülkelerini temsil edebilmek için yolculuk yapabiliyor, münazara ve seminerlere

³⁸ Dr. Siham el-Karadavi, Katar Üniversitesi Organik Kimya Bölümü öğretim üyesi.

katılabilir. Aynı şekilde kadınlar çeşitli alanlarda yüksek mevkilere gelebiliyor, önemli görevlerin başına geçebiliyor, sağlık, hukuk, medya, siyaset ve ekonomi gibi alanlarda rol oynayabiliyor. Örneğin Dr. Şeyha bint Abdullah el-Misned 12 yıl Katar Üniversitesi rektörlüğü yapmıştı. Artık birçok kadın devlette saygın görevlere atanabiliyor, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan Sağlık Bakanlığına pek çok önemli mevkilerde bulunabiliyorlar. Üniversite eğitimi konusundaki istatistikler, kız öğrenci sayısının erkek öğrencilerden fazla olduğuna ve çeşitli düzeylerde kadınlara yönelik ilginin ailenin toplumun yarısına verilen ilgi olarak anlaşıldığına dikkat çekiyor.

Dr. Siham el-Karadavi, bu gelişimi Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned'in kadınlara verdiği destek ve ilgiye bağlıyor. Bu sayede Katarlı kadınlar son 20 yılda birçok kazanım elde etti ve başarılar kazanarak saygın konumunu güçlendirdi, ilk kez siyasi alana dahil olarak seçim tecrübesi yaşadı. *“Ekselansları Şeyha Moza, eğitim alanında değişim yaratmak ve çağın teknolojisine ayak uydurabilen bir nesil yetiştirmek için elinden geleni yaptı. Ekselansları, 1995 yılında kurulan ve farklı uzmanlık alanlarındaki prestijli üniversitelerin şubelerini Katar'a çekmeyi amaçlayan Katar Eğitim, Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı'nın doğrudan destekçisiydi. Bu durum, Katar kadınının rolünü öne çıkarmayı ve onları toplumu kalkındırmaya teşvik etmeye vesile oldu. Ayrıca Şeyha Moza kadın sorunlarını ele alan, çalışma hayatındaki zorluklarına ve sorunlarına çözüm önerileri sunan kadın konferanslarına da destek oluyor.”*

Dr. Siham'a göre göze çarpan bu değişime rağmen Katar toplumunun büyük bir kesimi, hâlâ kadınların birçok alana katılımını reddediyor ve kadınları eğitim, sağlık gibi alanlara sıkıştırmaya çalışıyor. Dr. Siham kadınların toplumdaki önemini vurgulamak için İslam'ın ilk dönemlerindeki müminlerin annelerinden ve sahabe kadınlardan ilham alıyor. O kadınlar ilmi hareketin öncüleriydi. Evleri ilmin, edebiyatın ve kültürün ışığıyla aydınlanırdı. Bunların en başında müminlerin annesi Hz. Aişe geliyordu. Şiiri ve soy ilmini bilirdi, fesahat ve belagat sahibiydi. Hazret-i Peygamber onun şiirlerini

dinlerdi. Bu yüzden Dr. Siham, Müslüman kadınların tesettüre riayet etmek koşuluyla kendilerinin ve toplumun yapısının düzelmesi için çeşitli alanlarda rol alabileceğine inanıyor.

Dr. Siham, medyanın genel anlamda körfezli kadınla ilgili oluşturduğu imajı medyanın kadınları metalaştırmasına, medyanın kadın meselesine değinen birkaç program dışında çoğunlukla moda, güzellik, giyim, dış görünüş, makyaj ve güzelliğe odaklanarak kadınların zihin ve düşüncelerine hitap eden programları ihmal etmesine bağlamaktadır. Çalışma sürecinde kadını destekleyen ve ona anne veya eş olarak durumuna uygun izin ve esneklik sağlayan düzenlemeler olmadığı için birçok kadının önemli görevlere gelmesi bir yerde engellenmiş oluyor. İyi görevlerde bulunan kadınların sayısı az, bu da çoğu zaman kadınla ilgili olumsuz bir izlenim veriyor.

Bu olumsuz imajı aşmak için Dr. Siham, toplumların kalkınmasına yönelik stratejik planların geliştirilmesi ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın karar verme işlemine farklı beşerî güçlerin katılımını sağlayacak stratejik planlamaların yapılması gerektiğini düşünüyor. Ona göre bu stratejiler; doğru planlamaya, ileri görüşlülüğe ve toplumun tüm kesimlerinin İslam'a uygun bir şekilde bu sisteme dâhil edilmesine dayanıyor. Ayrıca kadınların iş hayatına atılmasına ve aktif rol oynamasına önem verilmesi gerekiyor. Demir gibi iradeleriyle tüm zorluklara göğüs geren, mezun olup iyi pozisyonlara gelen, ahlaklı, dindar, aileleri ve başarılı çocukları olan pek çok kadın var. Başörtüsü takmak ne geri kalmışlığı ne de ilerlemeyi simgeler.

Dr. Siham, Katar'daki kadınların durumunun Ekselansları Şeyha Moza'nın kadınların kalkınma faaliyetlerine katılımının önündeki engelleri ortadan kaldırmak için verdiği destek ve çabalarla sürekli iyiye gideceğini vurguluyor. Ayrıca 2030 Katar Ulusal Vizyonu, kadına sağlık, finans, ticaret, turizm ve sosyal hizmetler gibi tüm sektörlerde İslami değer ve öğretiler çerçevesinde katkıda bulunma fırsatı veriyor. Kadınların kalkınmadaki rolünü artırmak için, toplumdaki eş, kız kardeş, kız çocuğu gibi farklı rollerinin yanı sıra gerçek imajlarını da yansıtmayı amaçlaması için medyanın geliştirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Bu kitap benim için bir fırsattan ziyade zorlayıcı bir meydan okumaydı.

Zorlayıcıydı çünkü Katarlı kadınların durumu hakkında anlatılacak çok şey olduğu için onları bir kitabın sayfalarına toplamak kolay değildi ve bu, ansiklopediyle dahi sınırlandırılmayacak kadar çok söylenecek şey olan bir konuydu, bir taraftan da üzerinde çalışılması gereken bir işti. Bu gücü kendi içimde bulabildim çünkü Katarlı kadınların dünya çapındaki imajına ilişkin önyargıların düzeltilmesi gerekiyordu.

Bu kitap aynı zamanda güzel bir fırsattı çünkü başta Katar olmak üzere Arap ve İslam dünyasındaki kadınlarla ilgili klişe bir izlenime sahip olan başta Batı kamuoyu olmak üzere genel olarak kamuoyuyla iletişim kurmak için motive edici ve eğlenceli bir bilimsel çalışmaydı. Bu iletişim, özellikle bakış açılarının ve vizyonların farklılık gösterdiği çok kültürlülük ve uygarlıkla ilgili konularda bilgi alanını geliştirmek ve derinleştirmek için gerekliydi.

Umarım Körfez ülkeleriyle ilgili deneyimi olmayan okura Katar'daki kadının statüsünün gelişimini onun anlayabileceği bir şekilde derinlikli bir analizle ve eksiksiz bir şekilde anlatabilmişimdir. Sessiz bir devrim niteliğindeki bu gelişim ülkedeki siyasi liderliğin formüle ettiği ulusal bir projedir. Bu gelişim projesinin temelini Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed Al Sâni ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned'in çabaları oluşturmaktadır. Son yirmi yılda devletin toplumun tüm üyelerini ülkenin kalkınmasına dahil etme, kadınların rolünü güçlendirme ve statüsünü iyileştirilmeye yönelik irade ve çabasında büyük bir ilerleme kaydedildi. Bu sessiz devrim, Şeyh Temim bin Hamad Al Sâni ile birlikte bir kurumlar devleti inşa etmek ve bu kalkınmanın ana hedefi olan vatandaş hedef alan kapsamlı bir kalkınma sağlamak için halen devam etmektedir. Katar'ın 2030 vizyonu doğrultusunda Allah'ın bize bahsettiği kaynaklara ve

toplumsal güce dayanarak siyasi, hukuki, sosyal, ekonomik ve sportif alanlarda gelişmeler devam edecektir.

Katarlı kadınının 40 yıl önce yaşadığı durumlarla bugünkü durumunu, zaman ve mekân açısından karşılaştırsak yaşanan ilerleme daha iyi anlaşılacaktır. Toplumda aktif rol alamayan annelerinin aksine günümüz kadınları oy verebiliyor, seçimlere katılabiliyor, çalışabiliyor ve yurt dışına seyahat edebiliyor. Yukarıda belirttiğimiz istatistiklerin de gösterdiği gibi üniversite eğitimi hızlı bir ilerleme kaydetmektedir. Kadınlar artık kamu yönetiminde, devlet kurumlarında ve karar alma organlarında liderlik pozisyonlarında bulunabiliyor.

Katar kadınının idealleri, Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed ve Emir Ekselansları Şeyh Temim'in liderliğinde aydın bir vizyonla buluştu. Bunun bir sonucu olarak kadınlar ülkenin dış politikası da dahil olmak üzere eğitim, sağlık, sosyal ve hukuk gibi alanlarda kamu işlerinde sorumluluk üstlenmeye başladı.

Genel olarak Katarlı kadınların durumu Körfez bölgesinde hâkim olan İslami bakış açısıyla çelişmiyor. Ancak bu, Batı medyasının Müslüman kadınlarla alakalı yaydığı çirkin imajın doğru olduğu anlamına gelmiyor. Aksine, Katar'da bizler eli kolu bağlı, hukuk ve saygınlık açısından erkekten aşağı olan, kocasının izni olmadan hiçbir şey yapamayan çarpık kadın imajından çok uzağız. Bu kitapta yer verilen farklı görüşlerin de gösterdiği gibi, Katar'daki kadınlar Anayasa'da yer alan tüm haklardan yararlanabilmektedir. Yalnızca göz önünde bulundurulması gereken mesele, Kadınların koşullarını iyileştirmenin ve geliştirmenin yolunun tek bir yol olmadığıdır. Müslüman bir kadın, dini görevlerini yerine getirirken, aynı zamanda bir aile annesidir ve eşit ve yasal hakkını talep etmektedir. Ben bunu her gün yaşıyorum ve bu konuda yalnız olduğumu da düşünmüyorum. Bu yaklaşım, Baba Emir Şeyh Hamed Al Sâni'nin 1995'te iktidarı devralmasından bu yana çeşitli alanlarda modernleşmeye ayak uydurmak için devletin benimsediği politikalar ve toplumun gelişime dönük iradesi sayesinde bir yaşam tarzı haline geldi. Bu politika Katar'ı dünyaya açık, kökleriyle ve aşırılık ve köktencilikten uzak ılımlı İslam

anlayışıyla gurur duyan bir ülke haline getirdi. Çünkü İslam farklılıkları kabul eder, hoşgörülüdür ve insanlığa önemli isimler kazandırmıştır, aydınlığıyla Batı'ya yeniden canlanma ve Rönesans'ı yaşıama fırsatı tanımıştır.

EKLER

ULUSAL PROJE’NİN TEMEL DESTEKÇİLERİ

Bu ek, 90'lı yılların ortalarından itibaren Katar Devleti'nin ulusal projesinin temel destekçisi olan ve ülkenin kalkınmasına öncülük eden liderlerin izlediği yolu sunmaktadır. Sivil, resmi ve kamu kurumlarının yönetiminde üstlendikleri temel sorumlulukları, bunların kamusal yaşam üzerindeki etkilerini ve güvenliği tehdit eden bazı bölgesel olaylar ve uluslararası krizlerle etkileşimlerini vurgulamaktadır. Barış kültürüne, farklı dinlere mensup olanların barış içinde bir arada yaşamasına, hoşgörüye, diyaloga ve medeniyetler arası iletişime olan inancıyla bölgesel ve uluslararası çevrelerce takdir edilmiş ve saygı görmüştür.

Burada üç lider üzerinde duracağım: Emir Şeyh Temim Bin Hamed Al Sâni, Baba Emir Şeyh Hamed Al Sâni ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsir el-Misned. Çünkü bu liderler aydın vizyonları, gayretli çalışmaları ve önemli kalkınma başarılarıyla ülkemizin modern tarihine damga vurdu. Böylece değerli okuyucu, ekler bölümünde verilen bu üç lider hakkındaki tanıtıcı bilgiler ışığında ulusal projenin temel destekçileri hakkında bilgi edinmiş olacaktır.

Bu liderler hakkında verilecek olan bilgiler, Katar Devleti Dışişleri Bakanlığı, Katar Eğitim, Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı ve diğer resmî kurumların web sitelerinden veya seçkin bir mesleki tecrübeye sahip haber sitelerinden derlenmiştir.

KATAR EMİRİ, ŞEYH TEMİM BİN HAMED AL SÂNÎ

Emir Ekselansları Şeyh Temim bin Hamed Al Sânî 3 Haziran 1980 yılında doğdu. Lise eğitimini 1997 yılında Birleşik Krallık'taki Sherborne Okulu'nda tamamladı, 1998 yılında İngiltere Kraliyet Askeri Akademisi Sandhurst'tan mezun oldu.

Devlet Başkanlığı

Emir Şeyh Temim, Baba Emir Şeyh Hamed Al Sânî'nin 27 Haziran 1995'te iktidara gelişinin 18. yıl dönümünde görevi kendisine devretmesiyle 25 Haziran 2013'de devlet başkanı oldu. Şeyh Temim, 5 Ağustos 2003'te Veliyaht Prens olarak atandı ve o günden itibaren ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde adından söz ettirdi. Birçok forum ve konferansa katılarak ülkesini temsil etti ve çeşitli uluslararası resmi ziyaretlerde Baba Emir Şeyh Hamed'e eşlik etti.

Katar Emiri olarak atandıktan sonraki ilk konuşmasında, ülkesinin dış politikasına ve uluslararası yükümlülüklerine olan bağlılığının altını çizdi. Katar halkına desteğini, Arap dayanışması ve iş birliğine olan bağlılığını, Arap kardeşlerine yardım etmek için elinden gelenin en iyisini yapmaya istekli olduğunu, Arap ulusal siyasetine ve güvenliğine olan bağlılığını ifade etti. Konuşmasında “*Katar, mazlumların Kabe'si olarak kalacaktır.*” ifadesini kullandı. Bu ifadeyi ilk olarak devletin kurucusu Şeyh Casım bin Muhammed bin Sânî kullanmış Baba Emir Şeyh Hamed da bunu bir kültür ve tutma dönüştürmüştü. Emir Şeyh Temim “*Katar bu sözün arkasında duracak ve mazlumları destekleyecektir*” ifadesiyle izleyeceği politikanın çerçevesini çizmiş oldu.

İdari Tecrübeleri

Şeyh Temim'in iktidar, idare ve kamu işlerinin yönetimi konularında geniş bir tecrübesi vardır. Üstlendiği görev ve sorumluluklar arasında: Çevre ve Doğal Kaynaklar Yüksek Kurulu Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, İletişim ve Bilgi Teknolojileri Yüksek Kurulu Başkanlığı, Bayındırlık İdaresi ve Şehircilik ve İmar Genel Kurumu Yönetim Kurulu Başkanlığı, Katar Yatırım Otoritesi Yönetim Kurulu Başkanlığı, Katar Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı, Katar Olimpiyat Komitesi Başkanlığı, Katar Genel Kurmay Başkan Yardımcılığı, İktidar Aile Meclisi Başkan Yardımcılığı, Ekonomi ve Yatırım İşleri Yüksek Kurulu Başkan Yardımcılığı, Koordinasyon ve Takip Yüksek Komitesi Başkan Yardımcılığı ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliği yer almaktadır. Ayrıca, 2006 Doha Asya Oyunları Organizasyon Komitesi Başkanlığı'nı ve 2020 Katar Olimpiyat Oyunları Dosyasının Başkanlığı'nı üstlendi. 2014 Dünya Yüzme Şampiyonasına ev sahipliği yapma hakkını ve 2022 Dünya Kupası düzenleme hakkını kazanma çabalarına liderlik etti.

Aralık 2011'de -o sırada Veliaht Prens ve Emir Yardımcısı sıfatıyla- her yılın Şubat ayının ikinci Salı gününü benzeri görülmemiş bir jestle Katar Milli Spor Günü olarak belirlenmesini öngören 2011 tarih ve 80 sayılı Emir Kararname'sini yayınladı. Bu spor günü, 2030 Katar Vizyonunu pekiştirmek ve halkın çeşitli spor etkinliklerine katılımını artırarak spor anlayışını geliştirmeyi amaçlıyordu.

Ayrıca, 2030 Katar Ulusal Vizyonu Projesi, Kalkınma Planlaması Genel Sekreterliği, İstatistik Kurumu, Ulusal Şeffaflık ve Dürüstlük Komitesi, Sporda Mükemmellik Akademisi (Aspire) ve Kültür Köyü (Katara) gibi Devletin önemli kurumları ve projeleri Şeyh Temim'e bağlıydı.

2030 Katar Ulusal Vizyonu ışığında ülke büyük bir ekonomik dönüşüme tanık oldu. Ülkenin kaynakları ve zenginlikleri altyapı, enerji ve konut projeleri oluşturmak için çeşitli programlara yatırıldı. 2022 FIFA Dünya Kupası Şampiyonasına ev sahipliği yapacak spor tesisleri,

karayolu ve demiryolu ağı gibi inşaat sektörü büyük bir patlamaya tanık oldu. Şeyh Temim'in 5 Eylül 2017'de açılışını yaptığı, Katar'ın en önemli dış ticaret kapısı ve Orta Doğu'nun en büyük limanlarından biri olan Hamad Limanı ve yeni havalimanı gibi inşaat sektöründe büyük atılımlar yaşandı.

BABA EMİR ŞEYH HAMED AL SÂNÎ

Katar Devleti'nin eski Emiri ve modern kalkınmanın öncüsüdür. Sudan Devlet Başkanı Mareşal Sivar ez-Zeheb'ten sonra iktidarı gönüllü olarak Veliaht Prens Şeyh Temim Bin Hamad Al Sâni'ye devreden ilk Arap liderdir. Kapsamlı vizyonuna ve etkili öngörüsüne dayanarak, Arap ulusundaki güç unsurlarını güçlendirmek için çalışmış, eylemleri sözlere tercih etmiştir.

Baba Emir Şeyh Hamed Al Sâni, 1952 yılında Doha'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Katar'daki okullarda tamamladı. Ardından İngiltere Kraliyet Askeri Akademisi Sandhurst'a katıldı. 1971 yılı temmuz ayında mezun olarak Katar Silahlı Kuvvetleri'ne katıldı.

Devlet Başkanlığı

Şeyh Hamed, Tümgeneralliğe terfi edip Katar Silahlı Kuvvetler Başkomutanlığına atanıncaya kadar çeşitli askeri rütbe ve görevlerde bulundu. 31 Mayıs 1997'de Veliaht Prens seçildi, aynı tarihte Savunma Bakanı ve Katar'ın gelişiminin temel taşı olarak kabul edilen Yüksek Planlama Konseyi Başkanı olarak tayin edildi. Kurulduğu 1979 yılından 1991 yılına kadar Gençlik Refahı Yüksek Konseyi başkanı olarak görev yaptı. 27 Haziran 1995 yılında Devlet Başkanlığı'nı devraldı.

İdari Tecrübeleri

Baba Emir Şeyh Hamed, iktidara geldiğinden itibaren ülkenin çeşitli düzeylerde kalkınmasına büyük önem verdi ve Katar'ın kentsel ve ekonomik özellikleri hızla değişti. Devlet, doğalgaz arama ve doğalgaz ürünlerini çeşitlendirmeye önemli mali yatırımlar ayırdı. Bu politikanın ülkenin geliri üzerinde olumlu etkisi oldu. Ayrıca Katar, uluslararası düzeyde sıvılaştırılmış doğalgaz ihraç eden ülkeler arasındaki konumunu güçlendirdi, önemli bir uluslararası yatırım

merkezinine dönuştü, medya ve spor alanında yükselen bir güç haline geldi.

Baba Emir Şeyh Hamed, iktidara geldiğinden bu yana içeride kalkınma ve gelişmeye odaklanırken, dışarıda Arap ve İslam dünyası, Avrupa ve Amerika ile ilişkileri güçlendirme politikasını benimsemiştir. Bu kalkınma planlamalarının başında, ekonomik büyüme ile beşeri kalkınma ve ulusun çıkarları ile vatandaşların refahı arasındaki ilişkiyi derinleştiren “2011-2016 Katar Ulusal Stratejisi” ve beşeri, sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınma temellerine dayanan “2030 Katar Ulusal Vizyonu” gelmektedir. Baba Emir Şeyh Hamed, bu vizyonu, beşerî ve doğal kaynaklar ile ekonomik kalkınmayı gerçekleştiren çalışmalar arasındaki dengeyi sağlayarak ülkeyi ileri taşımayı hedefleyen net bir yol haritası haline getirdi.

Baba Emir Şeyh Hamed, insan unsuruna ve önemli bir bütçe ayrılan sağlık ve eğitim sektörlerinin iyileştirilmesine önem verdi. Bu eğilim, toplam milli gelirden kişi başına düşen miktarın artışına paralel olarak işsizlik oranlarının düşmesine ve yaşam koşullarının iyileşmesine vesile olarak uluslararası kuruluşların göstergelerinde Katar’ın küresel sıralamasını iyileştirdi. Şeyh Hamed’in benimsediği politika, ülkenin imajını ve özelliklerini değiştiren, bölgesel ve uluslararası konumunu güçlendiren bir ekonomik ve kentsel bir atılımın gerçekleşmesine katkıda bulundu.

Ayrıca Şeyh Hamed, iç siyaset sisteminde de bazı değişiklikler yaptı. Örneğin Temmuz 1999’da Katar Devleti için kalıcı bir anayasa hazırlamak üzere bir komite kurma kararı aldı ve bu anayasa 29 Nisan 2003 referandumuyla büyük bir çoğunlukla onaylandı. Anayasada dikkat çeken hükümlerden biri “*Halk, güçlerin kaynağıdır. İktidar ise bu güçleri birbirinden ayırma temeli üzerine kuruludur.*” Anayasa ayrıca, üyelerinin üçte ikisi seçimle belirlenen kalanları ise Emir tarafından atanan Şura Konseyi’nin kurulmasını kararlaştırdı. Önceden bu konseyin tüm üyeleri Emir tarafından atanıyordu. Mahkemeler yargı yetkisini üstlenirken Şura Konseyi yasama yetkisini üstlendi. Devletin

bu çoğulcu ve demokratik dönüşümü çerçevesinde Mart 1999'da ilk belediye seçimleri yapıldı.

Arap Meselelerine Desteği

Baba Emir Şeyh Hamed, 2010 yılı sonu 2011 yılının başında Arap Baharı devrimlerinin patlak vermesiyle birlikte Arap halklarının yanında yer almıştır. Katar, Arap Baharının yaşandığı ülkelere özellikle ekonomik düzeyde destekleyici tavırlar sergiledi, Arap ve İslam meselelerine ayrı bir önem verdi. 23 Ekim 2012'de Gazze'ye giderek kuşatma altındaki Gazze'yi ziyaret eden ilk Arap lider oldu. Temmuz 2010'da Lübnan'ı ziyaret ederek 2006 yılındaki İsrail saldırılarına karşı olan direnişi destekledi.

Onun himayesinde, Lübnanlı gruplar arasında 2008 yılında imzalanan Doha Anlaşması ile bir buçuk yıldır devam eden ekonomik kriz sona erdi. Sudan hükümeti ile bölgesel isyancı gruplar arasında Darfur Barışı için hazırlanan 2011 Doha Belgesi ve Filistin'in bölünmesine son vermeyi amaçlayan 2012 Doha Deklarasyonu onun himayesi altındaydı. Bu durum Doha'nın barış ve anlaşma çabaları için sığınılan bir liman haline gelmesine vesile oldu. Pek çok kişi, ülkelerindeki çatışma ve krizlere son vermek için Doha'nın yardımını istemeye başladı.

Doha, son yıllarda onlarca konferansa, bölgesel ve uluslararası Arap zirvesine ev sahipliği yaptı. İsrail'in Gazze'ye açtığı savaş gibi hassas zamanlarda düzenlenen Arap zirveleri, Arap Baharı halklarına destek için düzenlenen toplantılar ve Küresel İklim Değişikliği Konferansı bunlardan bazılarıdır.

Aralık 2010'da Katar, 2022 Dünya Kupasına ev sahipliği yapma hakkını kazanarak FIFA Dünya Kupası'nı düzenleme onuruna erişen ilk Arap ve Müslüman ülke oldu.

Baba Emir Şeyh Hamed iktidarı devralmasının 18. yıldönümünden iki gün önce 25 Haziran 2013'te iktidarı oğlu Veliaht

Prens Şeyh Temim'e devretti. Körfez bölgesinde bir ilk olan bu durum Baba Emir'in cesaretinin ve öngörüsünün bir kanıtıdır.

Aldığı Nişanlar

Şeyh Hamed bin Halife Al Sâni yabancı ülkelerden ve Arap ülkelerinden ikili ilişkileri güçlendirme ve iş birliği alanlarını geliştirme çabalarını takdir eden onlarca nişan aldı.

Bu nişanlardan bazıları şunlardır: 1979'da İngiltere'den Saint Michael ve Saint George Nişanı Şövalye Kuşağı, 1980'de Fransa'dan Grant Officier De La Legion D'Augnogne Nişanı, 1995'te Umman Sultanlığından Birinci Sınıf Umman Nişanı, 1998'de Senegal'den Aslan Nişanı, 1999'da Almanya'dan Alman Liyakat Nişanı (Des Gros Croes), 2002'de Fas Krallığı'ndan el-Muhammedi Nişanı, 2009'da Portekiz'den Birinci Sınıf Başkomutan Nişanı.

ŞEYHA MOZA BİNT NÂSİR EL-MİSNED

Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned, Katar'ı 2030 yılına kadar gelişmiş ve kültürlü bir topluma dönüştürmeyi amaçlayan Katar Ulusal Vizyonunun desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Şeyha Moza, 15 yılı aşkın bir süredir ülkenin sosyal ve eğitim alanlarındaki bir dizi reformun arkasındaki itici güç olmuştur. Çabalarını ve girişimlerini yalnızca Katar'da değil, Arap ve İslam dünyasında da kadınların koşullarını iyileştirmeye adanmıştır.

Görev ve Girişimler

Şeyha Moza Katar Eğitim, Bilim ve Toplumsal Kalkınma Vakfı'nın başkanlığını yürütmektedir. Bu vakıf 1995 yılında kurulmuş, kâr amacı gütmeyen özel bir kuruluştur. Sosyo-ekonomik kalkınma projeleri ve bilimsel araştırma alanında faaliyet gösteren birçok tanınmış uluslararası üniversite ve kurumun şubelerini içeren öncü projesi "Eğitim Şehri" ile tanınmaktadır. Şeyha Moza, bu vakfın başkanlığının yanı sıra ailenin toplumdaki rolünü geliştirmek için 1988 yılında kurulan bir devlet kurumu olan Aile İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığını yürütmüştür. 2009-2014 yılları arasında Yüksek Sağlık Kurulu Başkan Yardımcılığını ve 2006-2012 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığını yürüttü. Yerine getirdiği bu görevlerde Katar'ın sağlık sisteminde ve devlet okullarında önemli pek çok reform gerçekleştirildi. Ayrıca kadın ve çocuk sağlığı alanında bir tıp eğitimi merkezi olan Sidra Tıp ve Araştırma Merkezi'nin başkanlığını yürüttü.

Şeyha Moza bölgesel ve uluslararası düzeyde çeşitli projeler başlattı. Irak'ta Uluslararası Yükseköğretim Fonu, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da genç istihdam yaratmaya çalışan Silatech girişimi, yoksul ve gelişmekte olan ülkelerdeki yoksul ve dışlanmış kadınlara, gençlere ve çocuklara umut ve yeni bir yaşam alanı sağlamayı amaçlayan ve fırsatlar sağlayan "Education Above All" vakfı bunlardan bazılarıdır.

Bu vakıf, Bir Çocuğu Eğit Programı, Güvensizlik ve Çatışma Koşullarında Eğitimi Koruma Programı ve el-Fahura Programı gibi bir dizi program aracılığıyla hedeflerine ulaşmaya çalışıyor.

Şeyha Moza küresel düzeyde eğitimi desteklemek için Birleşmiş Milletler Örgütü'nde etkin bir rol oynamaktadır. 2003 yılında UNESCO Temel ve Yüksek Eğitim Özel Elçisi olarak atanmıştır. 2005 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından kültürler arası diyalogu artırmak için kurulan Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı Üst Düzey Grubu'nun üyesi oldu. 2008 yılında BM Genel Sekreteri tarafından Medeniyetler İttifakı Elçisi olarak atandı. 2010 yılında ikinci temel hedef olan evrensel temel eğitime özel önem veren BM Binyıl Kalkınma Hedefleri Danışma Grubu üyesi oldu. 2012 yılında BM Genel Sekreterinin "Önce Eğitim" girişiminin yönetim kurulu üyeliğine seçildi.

Ekselansları Şeyha Moza uluslararası eğitim projelerinin başlatılmasına ve Birleşmiş Milletler'in eğitim programlarının uygulanmasına destek olmak için çalışmış ve bazı projelere öncülük etmiştir. Herkes İçin Eğitim Programı kapsamında çok sayıda konferansa destek olmuştur. Kriz zamanlarında eğitim sistemine destek sağlamak amacıyla 2007 yılında Iraklı üniversite hocalarını himayesine almıştır. Modern toplumda demokrasinin önemi nedeniyle, Arap bölgesindeki demokratik faaliyetleri güçlendirmek amacıyla Mayıs 2007'de kurulan Arap Demokrasi Vakfı'nın Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yaptı.

Aldığı Ödüller

Şeyha Moza birçok ödöl almıştır. Bunlardan bir kısmı şunlardır: 2013 yılında Carnegie Hayırseverlik Madalyası ve George Bush Kamu Hizmetinde Mükemmellik Ödölü, Haziran 2009'da uluslararası düzeyde sanatsal ilişkilerin geliştirilmesi ve eğitimle sanat alanında farkındalık yaratılmasına yönelik çalışmalar yapan prestijli bir kurum olan Fransa Enstitüsü'ne bağlı Güzel Sanatlar Akademisi üyesi olması sıfatıyla Akademik Kılıç ödölü, 2007'de uluslararası ilişkilere olan

katkılarından dolayı Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü ödülü. Amerikan Forbes dergisi tarafından dünyanın en güçlü 100 kadın listesinde gösterildi. İngiliz The Times dergisi onu Orta Doğu'da ekonomik olarak en etkili 25 lider arasında gösterdi.

Şeyha Moza 1986 yılında Katar Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu, Virginia Commonwealth Üniversitesi, Texas A&M Üniversitesi, Carnegie Mellon Üniversitesi, Imperial London College ve Georgetown Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktora unvanı verildi.

KAYNAKÇA

- Kur'an-ı Kerim.

ARAPÇA KİTAPLAR ve KİTAP BÖLÜMLERİ

- Hasan Ğanim, Adil, “Birinci Dünya Savaşından Sonra Katar’da Sosyal ve İktisadi Durumlar”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989.
- Hasan Ğanim, Adil, “Katarlı Kadın ve Çalışma”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989.
- Sultan Mubarak el-Ammari, Badriyye, *Amine Mahmud el-Cîde: Katar’da Kız Çocuklarının Eğitimin ve Kadınların Çalışmasının Öncüsü*, Ulusal Kültür, Sanat ve Miras Konseyi, Doha, 2004.
- Muhammed ez-Zahiri, Aîşe, “Kadın ve Kadın Cemiyet ve Dernekleri”, *Çağdaş Katarlı Kadının Sosyal Tarihi*, Beşerî Araştırmalar Dokümantasyon Merkezi, Katar Üniversitesi, Doha, 1989.

RESMÎ BELGELER

- “Katar 2030 Ulusal Vizyonu”, Kalkınma Planlaması Genel Sekreterliği, Temmuz 2008, s. 16, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): http://www.mdps.gov.qa/en/knowledge/HomePagePublications/QNV2030_Arabic_v2.pdf.

GAZETE VE WEB SİTELERİ

- “Prof. Dr. Şeyha bint Abdullah el-Misned: Katar Üniversitesi Beşinci Rektörü”, Katar Üniversitesi, 5 Mayıs 2014, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017):<http://www.qu.edu.qa/ar/offices/president/history.php>

- “Beş Yeni Kilise İnşa Çalışmaları Devam Ediyor”, er-Raye, 31 Aralık 2008, (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2017): <http://www.raya.com/mob/getpage/f6451603-4dff-4ca1-9c10-122741d17432/42a1366b-4f54-4ab5-900d-6e00a176f26d>
- “2030 Katar Ulusal Vizyonu”, Kalkınma Planlaması Genel Sekreterliği, Temmuz 2008, sayfa 16, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): http://www.mdps.gov.qa/en/knowledge/HomePagePublications/QNV2030_Arabic_v2.pdf
- “Vizyon... Misyon”, Katar Vakfı, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017): <https://www.qf.org.qa/about-ar/about-ar>
- Seyyid, Ahmed, “Katarlı Kadınlar, Bölgenin En Eğitimli Kadınları Arasında”, er-Raye, 29 Ekim 2015, (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2017) goo.gl/PN1gCC
- “Şeyha Moza el-Misned: Kral Abdullah, Konsey Ülkeleri İle İşbirliği Yapmak, Körfez Ülkeleri Topluluklarını Geliştirmek ve Halkın Refahını Artırmak İçin Gayret Ediyor.”, er-Riyad, 24 Mart 2010. <http://www.alriyadh.com/509437>
- “Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned”, 15 Aralık 2014: <http://www.aljazeera.net/encyclopedia/icons/2014/12/13/الشيخة-موزا-بنت-ناصر-المسند>
- “Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır”, 2011: <http://www.mozabintnasser.qa/ar/Pages/MozabintNasser/Biography.aspx>
- “Katarlı Kadının Azmi, Resmi Görevin Ötesine Geçti”, gazetesujin, 18 Ocak 2017, (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2017): goo.gl/Cqwe4r
- Abdulhalim, Hind, “Arap Dünyasında Evde Kalmışlık Oranı”, Erem News, 14 Ağustos 2014: <http://www.erennews.com/latest-news/117852>.
- Arap Demokrasi Vakfı’nın Kurulmasının Onaylanmasına Dair 2007 tarihli 51 Sayılı Emir Kararı”, qa.gov.pp.qa, 20 Eylül 2017, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017):

<https://qanoni.pp.gov.qa/Home/Print/a36e8a36-f243-4cf8-ae18-94db89f6235c/3b98b321-e318-4e12-9faf-be247c2fa0d4>

- “*Katar, Bilgi Ekonomisine Geçiyor*”, el-vatan, 27 Eylül 2017, (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2017): <http://www.al-watan.com/news-details/id/98332>
- “*Başörtüsü ve Peçeyi Yasaklayan Ülkeler Hangisi?*”, el-Arabi el-Cedid, 9 Temmuz 2016: <https://www.alaraby.co.uk/entertainment/2016/7/9>
- “*Fleders Hükümet Programı Nedir?*”, Hollanda Dünya Radyosu, 16 Haziran 2010: <http://archieff.wereldomroep.nl/arabic/article/119378>
- “*Doha 1. İslam Finans Konferansı*”, Beytu’l Meşvere, 20-21 Ekim 2010, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017): <http://www.ifcdoha.com/ar/CVs/DrAisha.html>
- “*Moza bint Nâsır el-Misned... Katar Toplumunun Dönüşümü*”, el-Cezire Net, 7 Mayıs 2007, (Erişim tarihi: 02.02.2017): goo.gl/LVuwjf
- “*2015... Körfezde Seçim, Demokrasi ve Kadın Yılı*”, al-Quds al-Arabi, 28 Aralık 2015, (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2017): <http://www.alquds.co.uk/?p=457091>.
- “*2015, Demokrasi, Seçim ve Körfezde Kadınlar Yılı*” el-Kudsu’l-Arabi, 28 Aralık 2015, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2017)

RÖPORTAJLAR

- Şeyha Moza bint Nâsır Al Sâni, Hırvatistan Cumhuriyeti Katar Büyükelçisi.
- Dr. İman Mustafavi, Katar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eski Dekanı.
- Meryem bint Abdullah el-Atiyye, Ulusal İnsan Hakları Komitesi Genel Sekreteri.
- Dr. Moza Abdullah el-Maliki, Psikiyatri Uzmanı.
- Esmâ el-Hamâdî, el-Cezire Haber kanalı sunucusu.

- Hatice bint Kanna, el-Cezire Haber kanalı sunucusu.
- Siham Yusuf el-Karadavi, Katar Üniversitesi Organik Kimya Profesörü.

-

FRANSIZCA KİTAPLAR

- Baubérot, J. *La laïcité falsifiée, La Découverte, Paris, 2014*, (Erişim tarihi: 01.01.2017).

İNGİLİZCE KİTAPLAR

- Muhammed Ekrem al-Nadavi, *el-Muhaddithat: The Women Scholars in Islam*, Interface Publications, Londres, 2013.

GAZETE VE WEB SİTELERİ

- “Premières élections au Qatar”, Le Monde, 10 Mars 1999.
- Paris, Gilles, “Le scrutin du 8 mars est un premier pas vers la démocratie”, Le Monde, 11 Mars 1999.
- *Nous demandons l’abrogation de la loi dite “sur le voile à l’école”*, Mediapart, 12 Mars 2014. <http://blogs.mediapart.fr/edition/les-invites-demediapart/article/120314/nous-demandons-l-abrogation-de-la-loidite-sur-le-voile-l-ecole>
- *Revealed: The best and worst places to be a woman*”, The Independent, 4 March 2012. <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/revealed-thebest-and-worst-places-to-be-a-woman-7534794>.

Nous demandons l’abrogation de la loi dite “sur le voile à l’école”, Mediapart, 12 Mars 2014. <http://blogs.mediapart.fr/edition/les-invites-demediapart/article/120314/nous-demandons-l-abrogation-de-la-loidite-sur-le-voile-l-ecole>

Bu kitap;

Katar toplumunun modernleşme sürecini çerçeveleyen ilkeleri ve bunların anayasal, siyasi, kültürel ve sosyal temellerini ortaya koyarak bu yoldaki derin dönüşümleri ve Katarlı kadınların ülkenin tanık olduğu kapsamlı kalkınmaya katılımını inceleyerek, son yirmi yılda Katarlı kadınların statüsünün gelişim sürecini ortaya koymaktadır. Bu gelişim, Katar’da siyasi liderliğin benimsediği akılcı ve sessiz bir devrim niteliğindeki ulusal projeden bağımsız değildir. Baba Emir Ekselansları Şeyh Hamed Al Sâî ve Ekselansları Şeyha Moza bint Nâsır el-Misned bu projenin temel taşlarını oluşturunuyordu. Son yirmi yılda, devletin toplumun tüm üyelerini ülkenin kalkınmasına dâhil etme, kadınların rolünü güçlendirme ve durumunu iyileştirme yönündeki çabalarını ve iradesini kanıtlayan büyük bir ilerleme kaydedildi. Bu “sessiz devrim” Ekselansları Şeyh Temim Bin Hamad Al Sâî liderliğinde bir kurumlar devleti inşa etmek ve bu kalkınmanın temelini temsil eden vatandaş için kapsamlı bir kalkınma sağlamak amacıyla bugün de devam ediyor. Bu devrim, Allah’ın Katar’a bahsettiği kaynaklara ve toplumsal enerjiye dayanarak geleceği yaratmak üzere 2030 Katar Ulusal Vizyonu doğrultusunda tüm siyasi, hukuki, sosyal, ekonomik, çevresel ve sportif alanlara yönelmektedir.

Yazar Hakkında

Al-Anoud Ahmed Al Sâni

El-Cezire Araştırma Merkezi'nde uzman araştırmacı ve danışmandır. Halen aynı kurumda Yayıncılık ve İlişkiler Departmanı Direktörü olarak çalışmaktadır. Katar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Bölümü lisans programından mezun olmuştur. 2014-2015 eğitim yılında Katar Liderlik Merkezi'nden mezun olmuştur. Araştırma alanları, kadın sorunları, insan hakları ve yönetim ve ekonomidir. “Katar Devleti'nin Kalkınma Deneyimi: 2030 Vizyonu Üzerine Analitik Bir Çalışma” ve “Yabancıların Gözüyle Katar: Küresel İmajlar” adlı kitapları yayımlanmıştır.

Çevirmen Hakkında

Prof. Dr. Abdussamed Yeşildağ:

Kırıkkale Üniversitesi'nde Arapça Mütercim-Tercümanlık Bölümünde akademisyendir. Katar, BAE, Mısır, Arabistan, Tunus ve Filistin'de çeşitli akademik faaliyetlere katıldı. 30'dan fazla Türkçe, Arapça ve İngilizce yazılmış akademik çalışmaları vardır.

Türkçe-Arapça dilleri arasında sözlü ve yazılı çeviri dersleri vermektedir.

Bugüne kadar pek çok Arapça eseri Türkçeye kazandırmıştır. Bunlardan bazıları:

1. Nizar Abbâze, *Hız. Peygamber ve Çocuklar*.
2. Şeyh Faysal b. Kasım Âl Sâni, *Katar: Tarihi, Halkı ve Yöneticileri*.
3. Faruk Vâdi, *Saudade*.
4. Muhammed Abdusselam, *Dikenli Yol*.

